

L'educació catalana a la premsa

Jaume Carbonell i Sebarroja
Antoni Tort i Bardolet

L'educació catalana a la premsa

Jaume Carbonell i Sebarroja i Antoni Tort i Bardolet

L'educació catalana a la premsa

Jaume Carbonell i Sebarroja
Antoni Tort i Bardolet

Informes Breus és una col·lecció de la Fundació Jaume Bofill que es distribueix gratuïtament. S'hi publiquen els resums i les principals conclusions d'investigacions que han estat promogudes per la Fundació, així com documents inèdits en llengua catalana, i que com succeeix amb els resums de les investigacions, es consideren rellevants pel seu interès social i polític.

La reproducció total o parcial d'aquesta obra per qualsevol procediment, compresos la reprografia i el tractament informàtic, resta rigorosament prohibida sense l'autorització dels propietaris del *copyright*, i estarà sotmesa a les sancions establertes a la llei.

Primera edició: setembre de 2008

© dels textos: Jaume Carbonell i Antoni Tort

© d'aquesta edició:

Fundació Jaume Bofill, 2008

Provença, 324

08037 Barcelona

fbofill@fbofill.cat

<http://www.fbofill.cat>

Edició a cura d'Editorial Mediterrània

Disseny: Amador Garrell

Maquetació: Jordi Vives

ISBN: 978-84-8334-937-3

DL: B-

Impressió: Tecfa Group, Barcelona

Imprès a Catalunya – *Printed in Catalonia*

Índex

RESUM	9
1. PRESENTACIÓ. L'EDUCACIÓ CATALANA A LA PREMSA	11
2. EL PACTE NACIONAL PER A L'EDUCACIÓ	15
3. UN SEMESTRE INTENS: SETEMBRE 2007 - FEBRER 2008	27
L'educació, a la palestra	29
Nous informes, futura Llei	36
De l'avaluació a l'acollida	39
4. EL TRACTAMENT MEDIÀTIC DE L'INFORME PISA	43
Tothom parla de PISA	45
L'endemà. Dades i veus oficials	47
Causes i solucions	50
5. EL TRACTAMENT MEDIÀTIC DE LA VAGA DE MESTRES (14 DE FEBRER DEL 2008) I LA FUTURA LLEI CATALANA D'EDUCACIÓ	55
6. ALGUNES ACOTACIONS PER CONTINUAR EL DEBAT	65
7. RECOMANACIONS I PROPOSTES	77
BIBLIOGRAFIA	85

RESUM

L'efervescència al voltant dels temes educatius visible en les pàgines dels diaris dels darrers temps és la punta de l'iceberg d'una preocupació creixent sobre l'estat de l'educació que es constata a partir dels resultats del nostre sistema educatiu en informes nacionals i internacionals.

Aquest document fa un repàs dels temes educatius que han merescut una major atenció de la premsa escrita entre el gener del 2006 i el febrer del 2008: la signatura del Pacte Nacional d'Educació, la difusió pública dels informes PISA, la presentació del Document de Bases per a la Llei Catalana d'Educació i la vaga de professorat del 14 de febrer de 2008. També hi apareixen altres qüestions com la presència de l'educació en les darreres eleccions autonòmiques, les reaccions que han suscitat algunes mesures relacionades amb l'acollida de l'alumnat immigrant i altres afers de política educativa.

Després de fer algunes consideracions sobre el tractament mediàtic d'aquests temes, els autors elaboren una sèrie de recomanacions i propostes per avançar en el debat i la discussió indispensable entre el món de la informació i l'opinió i el camp educatiu.

1 Presentació. **L'educació catalana a la premsa**

Hi ha moltes maneres d'acostar-se a l'anàlisi de la representació de l'escola i l'educació als mitjans de comunicació i, més concretament, a la premsa. Es pot centrar al voltant de les grans temàtiques clàssiques: la institució escolar; els valors i les finalitats educatives; l'alumnat, la infància i l'adolescència, el professorat; la família; l'educació en el lleure, etc. Es pot fer un seguiment sistemàtic i cronològic de totes les notícies educatives en un determinat període, tal com fan alguns anuals i observatoris especialitzats en temàtiques específiques, etc. En el darrer anuari sobre l'educació a Catalunya encarregat per la Fundació Jaume Bofill (Ferrer i Albaigés, 2008), hi ha també un apartat específic que sintetitza els elements més significatius del debat públic al voltant de l'educació (Cardús, 2008). A cavall de les diferents opcions possibles, en aquest informe breu hem triat aquells conflictes —entès el conflicte com un esdeveniment que parteix d'un problema, que genera un debat i per al qual es busquen solucions— que ens han semblat més emblemàtics i que han merescut més atenció mediàtica en el transcurs dels darrers temps, a partir de la signatura del Pacte Nacional fins a la presentació del document *Bases per a la Llei d'educació de Catalunya* i la vaga de professorat del 14 de febrer de 2008.

Es tracta d'un període en què les aigües de l'educació catalana han estat especialment mogudes. Hi han coincidit diversos fets, com ara el debat i l'aprovació de la LOE (Llei Orgànica d'educació), la darrera reforma educativa; la discussió del

Pacte Nacional per a l'Educació; la difusió pública dels informes PISA —una de les avaluacions que ha aconseguit més impacte educatiu, social i periodístic—, i la presentació del document de bases per a la primera Llei catalana d'educació. Un document molt ben acollit, en termes generals, per l'opinió publicada i rebutjat amb contundència amb una vaga convocada pels sindicats de mestres. També apareixen altres qüestions com la presència de l'educació en les darreres eleccions autonòmiques o les reaccions que han suscitat algunes mesures relacionades amb l'acollida de l'alumnat immigrant i altres afers de política educativa.

Darrere d'aquests conflictes hi ha diferents maneres de tractar la informació per part dels periodistes i d'expressar i orientar l'opinió per part d'editorialistes i articulistes. Informació i opinió, dos registres, dos àmbits periodístics les fronteres dels quals en determinats moments es difuminen i, en d'altres, es distingeixen amb nitidesa. Depèn de cada diari, és clar, de la qualitat i del rigor de cada peça i dels discursos ideològics que hi al darrere: explícits o ocults. Tot i la pluralitat i l'heterogeneïtat existent tant en el camp educatiu com en el camp, especialment, de l'opinió publicada, es percep una important distància entre els dos entorns. Responent a la demanda de la Fundació Jaume Bofill, en aquest informe breu es detallen algunes mostres i s'apunten explicacions d'aquest desacord. Ens hem cenyit a la premsa escrita, als diaris més importants (inclosos els editats a Madrid, atès que l'educació catalana també hi és present). Al final, se sintetitzen alguns dels punts que mereixen ser objecte d'anàlisis més profundes, així com algunes recomanacions per llegir i entendre millor el que es cou a l'educació i per avançar en el debat i la discussió indispensables entre el món de la informació i l'opinió i el camp educatiu.

2 El Pacte Nacional per a l'Educació

El Pacte, la principal aposta del Govern de Catalunya (el govern tripartit de l'anterior legislatura), tracta d'aconseguir un compromís de tots els agents educatius per millorar la qualitat de l'educació i per posar al dia el sistema educatiu a Catalunya. Fixa, també, les bases per a la futura Llei d'educació catalana, prevista per a l'actual legislatura. El document *Pacte Nacional per a l'Educació: més qualitat, més oportunitats*, conté un ampli ventall de propostes: aplicació d'una sisena hora a l'educació primària en centres públics, increment de la plantilla de mestres, ajuts per a l'educació infantil i per atendre la diversitat als centres concertats, contractes programa entre el Departament d'Educació i els centres concertats, ajuts per a les AMPA i les associacions d'estudiants, obertura dels centres des de l'1 de setembre fins al 30 de juny —i fins i tot el juliol— per a la realització d'activitats socioeducatives, programa cooperatiu de reutilització de llibres de text, increment de les beques de menjador, foment de programes de transició de l'escola al treball, impuls dels plans educatius d'entorn, convenis per a les activitats extraescolars, impuls i ampliació de les oficines municipals d'escolarització per donar més informació a les famílies, pla de formació permanent del professorat, salut laboral, augment de les tutories i de l'atenció a les famílies, incorporació de nous perfils professionals a l'educació, desplegament de l'autonomia dels centres, programes d'innovació educativa, millora dels serveis educatius, etc.

Malgrat la quantitat de propostes, algunes amb un gran valor estratègic per al futur de l'educació, la seva representació mediàtica queda pràcticament reduïda a dues d'aquestes mesures: la gratuïtat dels centres concertats i, sobretot, la sisena hora. Els titulars i els debats es polaritzen gairebé exclusivament al voltant d'aquestes dues qüestions. D'altra banda, els mitjans de comunicació —exceptuant algun cas— han estat més pendents del procés de negociació del Pacte —del grau d'acord i desacord de les diferents organitzacions al voltant d'aquestes qüestions— que no pas d'explicar el conjunt de les mesures. Una vegada més, els mitjans de comunicació han prioritzat de manera massa unidimensional els aspectes més polèmics i de confrontació política, en perjudici d'altres mesures, moltes de les quals tenen tanta o més importància en la vida quotidiana de la comunitat educativa.

La negociació al voltant del Pacte comença a aparèixer en l'agenda educativa a partir del gener del 2006 i a la premsa es reflecteix amb titulars d'aquest tipus: «*La gratuidad total en las escuelas concertadas empezará en 20 centros y será general en 2011*»; «Mentre l'ensenyament no sigui gratuït, és difícil integrar els immigrants a l'escola privada»; «Educació negocia amb la patronal primar les escoles concertades que acullin immigrants»; «*La ampliación de horario y la gratuidad centran el pacto escolar*». Durant el mes de febrer les negociacions es compliquen: «*Los sindicatos y la patronal de centros privados rechazan el pacto educativo*». Hi ha dos esculls principals: les garanties que exigeixen alguns sindicats per aplicar la sisena hora i els fons extraordinaris que demanen els centres concertats per avançar cap a la gratuïtat. El debat parlamentari de la LOE, amb diferències entre els grups polítics catalans al voltant dels concerts econòmics en el tram dels tres als cinc anys, així com la composició escolar dels consells escolars —on l'esquerra demana un representant municipal davant de la forta oposició de CiU—, també enterboleixen la negociació.

La mesura, que tracta d'equiparar l'horari de l'escola pública amb el de la privada concertada —i que no afecta el professorat—, genera encara molts més titulars. «*La sexta hora de clase en la escuela pública centra el debate escolar en Catalunya. La Generalitat está dispuesta a ampliar el horario en septiembre, con o sin pacto*

sindical.» La Federació d'AMPA de Catalunya hi està d'acord perquè considera que pot millorar la qualitat de l'ensenyament, sobretot dels alumnes en condicions socioeconòmiques més desfavorides. Els sindicats CCOO i UGT l'accepten en veure que pot contribuir a la igualtat d'oportunitats, tot i que consideren que no és una mesura prioritària i que s'ha d'incloure dins d'un paquet més ampli de mesures. A més, demanen una ampliació suficient de la plantilla i que es concreti el seu impacte per als centres per poder resoldre els problemes de tipus organitzatiu. USTEC, el sindicat majoritari a l'ensenyament primari, s'hi oposa radicalment, ja que considera que no contribueix a l'equitat ni a una millor atenció individualitzada de l'alumne i que, abans, s'han de prendre altres mesures més importants. Altres mestres que expressen, a títol personal, la seva opinió contrària a la sisena hora diuen que s'ha informat poc la comunitat educativa sobre el que suposa la implantació d'aquesta mesura; que genera molts problemes organitzatius; que el que es necessita no són més hores sinó més mestres, i que cal partir de les necessitats educatives dels infants i no pas de les necessitats horàries dels pares. Entre les veus favorables, cal destacar l'article de Jaume Cela, col·laborador habitual de *El Periódico de Catalunya* en el seu article «Oportuna sisena hora» (14-3-2006), signat també per Joan Domènech, on s'explica que la sisena hora obeeix a dos objectius: «millorar els nivells d'aprenentatge de les criatures i equiparar l'hora de l'escola pública a la privada concertada, i d'aquesta manera eliminar una diferència que, no ens enganyem, crea desigualtat». Pensen que és una oportunitat per donar capacitat de decisió al consell escolar i per coordinar la primària i la secundària. La consideren una oportunitat que cal aprofitar, però alerten: «podem perdre alguns llençols si la bugada no es fa bé o es fa imposant ritmes iguals per a tothom», a causa de la complexitat organitzativa i el risc de la improvisació.

Durant el procés de negociació del Pacte, la premsa va donant una informació àmplia al voltant de la sisena hora. Es parla sobre la possibilitat que algunes escoles no l'imparteixin a partir de setembre per raons organitzatives, sobretot a les escoles rurals on els alumnes d'infantil i primària estan junts; sobre les protestes dels mestres; sobre els enfrontaments entre les associacions de pares i els sindicats; sobre les concessions que fa el Departament d'Educació respecte a la seva aplicació flexible —es retarda a les poblacions de menys de cinc mil habitants—,

l'augment de la plantilla i les mesures de xoc a la secundària; sobre l'horari lectiu d'altres països de la Unió Europea; sobre el cost de la sisena hora, etc.

El Pacte se signa el 13 de març del 2006. L'endemà, tots els mitjans de comunicació de Catalunya en fan una cobertura extensa i valoren molt positivament aquest acord. A continuació, veurem en detall quin és el tractament que en fan nou diaris.

El Periódico de Catalunya hi dedica un titular de portada a sota de tot, en una estreta franja horitzontal: «Escola pública i privada faran 6 hores de classe»; amb l'avantítol: «Generalitat, sindicats, patronal i pares tanquen el Pacte Nacional per a l'Educació». A l'interior, hi dedica l'editorial i les dues primeres pàgines senceres. A la primera, el titular destaca, també, la importància de la sisena hora: «L'escola pública i la concertada de Catalunya equiparen l'horari»; i, a continuació, en un cos més reduït: «La sisena hora de classe diària s'implantarà a tots els centres de primària en els dos pròxims cursos». Inclou, també, un calendari d'aplicació de la sisena hora i informa d'altres aspectes del Pacte. La pàgina següent s'obre amb aquest títol: «Un llarg i tortuós camí»; seguit d'aquest subtítol: «La tramitació de la LOE i les exigències de patronals i sindicats han marcat la gestació del Pacte. El document ha conegut des de gener diverses versions fins arribar a la definitiva». A més, inclou una columna sobre les vint organitzacions que han signat el Pacte, on s'assenyala que USTEC-STES no l'ha subscrit perquè creu que afavoreix en excés la concertada i que la sisena hora «no resol els problemes plantejats: massificació a les aules, augment de la diversitat, fracàs escolar i infraestructures». A l'editorial «Pacte per l'educació» es valora molt positivament l'acord pel pas que representa cap a l'equiparació entre els centres públics i els privats concertats —horari i finançament— i cap a una qualitat i una equitat més grans del sistema educatiu, tot i que es considera que la sisena hora no és una solució màgica per augmentar el rendiment escolar. De passada, es carrega contra la dreta per la manipulació ideològica que està fent de la LOE.

La Vanguardia hi dedica a la portada el segon titular més destacat del dia a sota, centrat: «El Govern logra el gran pacto educativo entre la pública y la concertada»;

i l'acompanya de dos subtítols: «*La sexta hora se implantará en primaria y en seis años desaparecerán las cuotas de las escuelas concertadas*» i «*El acuerdo ha sido suscrito por la patronal, los padres y los sindicatos, salvo Ustec*». També hi destina l'editorial i dues pàgines senceres de l'interior. El titular de la primera és gairebé idèntic al de la portada. A continuació s'enumeren les entitats que hi han donat suport i les que no, principalment USTEC-STES, pels arguments ja comentats: «*El principal sindicato de la enseñanza y el más cercano a ERC [...] pese a su rechazo exige no ser excluido del seguimiento y control de la aplicación del pacto*». Conté un requadre: «*Y ahora, a por la Secundaria*», on es parla de la necessitat d'impulsar el pla de xoc en aquest tram educatiu. La pàgina següent està encapçalada pel titular «*Logros y renuncias*», seguit d'un altre que resa: «*La sexta hora entrará en vigor en septiembre y se incorporarán 4.600 profesores nuevos*», i es fa una descripció dels principals punts del Pacte. A l'editorial «*El camino a seguir*» es valora molt positivament l'acord aconseguit per la consellera d'Educació, Marta Cid, i compara aquest clima de diàleg amb l'enfrontament i la crispació que es viu en el debat de la LOE. Destaca, sobretot, la millora del finançament a l'escola concertada i l'ampliació horària a la pública.

El diari *Avui* hi dedica un titular de portada a la columna de la dreta, que ocupa més d'un quart de pàgina: «Cid aconsegueix consensuar el Pacte Nacional per a l'Educació»; amb el subtítol: «Tothom dóna suport a l'acord excepte el sindicat USTEC»; una breu columna editorial a l'apartat «Llums...» del «Dietari» d'Albert Sáez, i dues pàgines senceres de l'interior. A la primera, amb un titular semblant al de la portada, es destaca que el 75% d'alumnes de primària dels centres públics tindrà una hora més el curs vinent, que una vintena d'organitzacions donen suport a aquesta mesura, l'exclusió d'USTEC, les crítiques de CiU i la satisfacció general. A la pàgina següent, amb el titular «Els pilars de l'acord», s'expliquen els principals aspectes del Pacte. A la columna editorial es fa una valoració molt positiva de la consellera pel «seu coratge i la seva flexibilitat», pel fet d'haver hagut de superar moltes dificultats, i també del Pacte, «que pot esdevenir una de les realitzacions més emblemàtiques de l'actual govern».

El Punt hi dedica el titular de portada més destacat, a dalt de tot, ocupant un quart de pàgina horitzontal: «Només la USTEC queda al marge del pacte per

l'educació»; amb tres subtítols: «El document s'aprova amb el suport gairebé unànime de la comunitat educativa»; «Preveu la posada en marxa de la sisena hora i l'obertura dels centres l'1 de setembre», i «Les escoles concertades deixaran de cobrar quotes en un termini de sis anys». A més, tracta el tema a l'editorial i a dues pàgines de l'interior gairebé senceres. En la primera, encapçalada pel titular «Cid aconsegueix tancar el pacte educatiu» i el subtítol «Només el sindicat USTEC-STES queda fora del pacte, que s'aprova amb el suport de vint entitats educatives», hi ha dues columnes on es destaca, d'una banda, la picabaralla sindical entre el secretari general de CCOO, Joan Coscubiela, i USTEC-STES i, de l'altra, el sí crític d'UGT. La segona pàgina s'obre d'aquesta manera: «Els centres concertats deixaran de cobrar quotes d'aquí a sis anys»; i segueix a sota: «Els consells escolars podran decidir si apliquen la sisena hora». Tot seguit es dedica a explicar algunes mesures del Pacte, de forma breu i insuficient. A l'editorial «Un pas endavant decisiu per millorar l'educació», valora positivament el Pacte —que qualifica d'històric—, l'esforç de la consellera Marta Cid per aconseguir-lo i assenyala l'oposició d'USTEC-STES. Entre les mesures positives, destaquen la sisena hora, els ajuts a l'escola concertada, la contractació de 4.600 nous mestres i les inversions. Ho considera una bona base per a la futura Llei catalana d'educació, encara que diu que hi ha aspectes millorables en el document.

El País hi dedica quasi una pàgina sencera. Obre amb el titular «*La Generalitat cierra el pacto que permitirá la sexta hora de clase en las escuelas públicas*». A sota: «*El acuerdo abre el camino hacia la gratuidad de las concertadas en un plazo de seis años*». Destaca les principals partides destinades als nous horaris, llibres i beques i als centres concertats. Inclou dues peces autònomes: «*Mas días de apertura y ayudas para libros*» i «*Autonomía de los colegios y plan para la secundaria*». En una columna breu parla de les vint organitzacions signants, de l'oposició d'USTEC i del que els ha costat decidir-se a CCOO i UGT.

El Mundo hi destina una pàgina sencera, que s'obre amb el titular «*Educación aplicará la 'sexta hora' en dos años y eliminará las cuotas de la concertada hasta 2012*». I, al damunt, en un cos més reduït: «*El sindicato USTEC, mayoritario en la enseñanza pública, se descuelga del Pacto Nacional por la Educación. Los cole-*

gios abrirán sus puertas el 1 de septiembre y no cerrarán hasta el 30 de junio». A banda de destacar els principals punts del Pacte, inclou un requadre titulat «*CiU se felicita porque su modelo pervive*», en referència al model mixt que diuen que sempre han defensat enfront de l'estratègia de confrontació entre l'escola pública i la privada que fins ara havia defensat el tripartit.

ABC hi dedica una pàgina sencera, amb el titular: «*La Generalitat logra cerrar el Pacto Nacional por la Educación con el apoyo de casi todas las partes*»; amb el subtítol «*Sólo el sindicato USTEC-STEs, mayoritario en la enseñanza pública, se mantiene en su 'no' rotundo*». En un parell de requadres es destaca que es garanteix el model de CiU, en paraules de la diputada Irene Rigau, i que els concerts es renovaran al cap de quatre anys.

El diari gratuït *20 minutos* hi dedica el titular «*Firmado el pacto para que las escuelas den una hora más de clase*» —a la columna de l'esquerra, gairebé a dalt de tot—; amb el subtítol «*Se aplicará a partir de septiembre en los colegios públicos de municipios con más de 10.000 habitantes. El sindicato de profes, en contra*». A l'interior la informació consta d'un terç de pàgina, amb tres destacats sobre la gratuïtat en sis anys de l'escola concertada, la possibilitat de desdoblar les aules a secundària per frenar el fracàs escolar i l'augment de beques de menjador.

Per últim, el diari *Metro* hi dedica un vuitè d'una pàgina interior, amb el títol «*La Generalitat tanca un acord en el Pacte Nacional per a l'Educació*», amb destacats sobre la sisena hora i els 4.600 docents que caldrà contractar.

A final de curs, apareixen noves notícies sobre la sisena hora que subratllen que la majoria d'escoles l'aplicaran, i que parlen sobre la distribució horària: gairebé tots els centres finalitzaran el seu horari a les cinc de la tarda. El fet més destacable al començament de curs se centra, també, en aquesta mesura. El mateix principal coincideix en més d'un diari: «*Comença el curs de la sisena hora*» (*El Punt*, 12-09-2006); i «*Empieza el curso de la sexta hora*» (*El País*, 13-09-2006). Un altre fet que desperta un cert interès mediàtic és el resultat de les eleccions sindicals a l'ensenyament, on alguns dels sindicats del Pacte, com ara CCOO i

UGT, perden delegats, mentre que USTEC en guanya i es consolida com a primera força sindical dins de la primària pública. Aquesta posició el porta a demanar la revisió del Pacte Nacional per a l'Educació.

Amb la campanya electoral autonòmica que engega poc temps després, no es destapa l'educació com a tema important. No ocupa un lloc destacable en l'agenda política dels candidats ni en la periodística. En les seves intervencions, els candidats durant la campanya gairebé no s'ocupen dels continguts del Pacte Nacional (excepte la reivindicació d'ERC pel fet que la consellera que assoleix el Pacte i el signa és Marta Cid), ni de la immigració a l'escola, ni de la LOE, ni del lloc de la religió a l'escola i el contingut de la nova assignatura d'Educació per a la Ciutadania, ni de la qüestió lingüística (malgrat la insistència de Ciutadans - Partit de la Ciutadania per situar aquest punt en el centre de la polèmica electoral o d'algunes declaracions controvertides de CiU sobre la immigració). Cap d'aquestes qüestions genera un debat consistent entre els partits polítics ni en els mitjans de comunicació; aquestes temàtiques passen relativament desapercbudes en el debat de TV3 entre els cinc presidenciables; els membres dels partits al govern recorden la creació de cent seixanta-dues noves escoles, la contractació d'un gran nombre de mestres a causa de la sisena hora i altres aspectes del Pacte Nacional per a l'Educació, fets que recullen els diversos mitjans i que el nou conseller d'educació, Ernest Maragall, amplia, argumenta i matisa en diverses entrevistes posteriors. Justament, el nomenament de Maragall, totalment imprevisit per l'opinió pública i per les travesses dels mitjans, no va ser gaire ben rebut per la comunitat educativa, que es fan dues preguntes bàsiques. La primera: per què calia canviar un conseller (Joan Manuel del Pozo) que, malgrat el seu breu mandat, havia demostrat coneixement i sensibilitat vers el sector? I la segona: per què es nomena una persona sense cap vinculació directa amb l'educació? Diverses cartes de protesta així ho van posar de relleu.

Tanmateix, és «La carta d'un mestre als candidats», de J. Frigola, que publica *El Periódico* a la seva portada (25/10/2006), el fet que constitueix un dels revulsius de la campanya electoral pel que fa a l'educació. La carta a primera plana es configura com un format original i provocador —que el diari repetirà en altres ocasions— i

és crítica amb la política i l'obra de govern de la Generalitat en plena campanya electoral. L'educació és vista en clau de malestar i de dèficits. Per a molt sectors influents, aquesta és «la veritat» de les aules enfront de l'encobriment habitual dels problemes que fa l'Administració i altres agents dels sectors educatius. L'èxit de la carta a la portada del diari és evident: al cap de pocs dies es publiquen al diari tretze cartes de resposta —vuit a favor i cinc en contra—, a més d'algun article dels col·laboradors habituals del diari. La polèmica encetada enmig de la campanya mostra les diferències significatives entre els programes dels partits polítics, les propostes dels seus candidats durant la campanya, el que recull la premsa i les preocupacions educatives en diferents sectors del professorat.

3 Un semestre intens:
setembre 2007-febrer 2008

L'EDUCACIÓ, A LA PALESTRA

A diferència d'altres moments, després del Pacte Nacional i passades les eleccions autonòmiques, l'educació pren un paper protagonista, amb una presència forta a la premsa, la ràdio i la televisió. De l'estiu del 2007 fins a avui. Comença amb la polèmica al voltant de la implantació de l'assignatura d'Educació per a la Ciutadania i continua amb els resultats del darrer informe PISA (CSASE, 2007), la publicació de dos informes de la Fundació Jaume Bofill —l'un era un report sobre l'estat de l'educació a Catalunya (Ferrer i Albaigés, 2008) i l'altre, un estudi comparat sobre el professorat (Pedró, 2008)—, la presentació pública per part de la Conselleria d'Educació del document *Bases per a la Llei d'educació de Catalunya* (Generalitat de Catalunya, 2007) i la convocatòria de vaga general en el sistema educatiu públic. A l'entorn d'aquesta controvèrsia hi van apareixent informacions i opinions sobre canvis i modificacions menors però significatives: promoció de curs, sistema de notes per avaluar, reforma del batxillerat, canvis en la formació del professorat, proposta d'aules fora de l'escola per a nouvinguts, etc. També proliferen notícies i opinions sobre l'ús del vel a l'escola; els casos d'assetjament (*bullying*) i de violència escolars (contra mestres, entre alumnes, en instal·lacions escolars dins i fora de la jornada lectiva); l'ús del mòbil per part de l'alumnat; el lloc de la religió als centres; el paper de l'anglès; l'enèsima discussió sobre la quantitat d'hores d'una determinada assignatura en els currículums; la impor-

tància i la situació de la lectura; la instrumentalització política de la immersió lingüística; la influència de nous productes de consum en la vida escolar (com ara el *Pressing Catch*), etc. I, per últim, fan acte de presència els aspectes estacionals de sempre: l'inici del curs, l'inici de les vacances, els exàmens, etc.

En qualsevol cas, la presència de l'educació a la premsa escrita ha estat, en els darrers temps, continuada, intensa i especialment significativa en termes qualitatius. No hi ha cap altre període en què es pugui comptabilitzar un nombre tan elevat d'editorials dels principals diaris en un lapse d'uns sis mesos, que són els que conformen el primer semestre del curs acadèmic 2007-2008. La publicació d'informes nacionals i internacionals sobre l'estat de l'educació ha esdevingut definitivament una qüestió *estrella*: l'era de l'*accountability*, de la rendició de comptes en educació, s'ha instal·lat definitivament en l'escenari social i el ressò mediàtic ha estat formidable, i no pas perquè hi hagi hagut uns bons resultats en els indicadors i les dades dels informes. La coincidència en el temps d'alguns d'aquests informes i el debat sobre la nova Llei d'educació han generat aquest protagonisme de l'educació en els mitjans. En alguns casos, tot plegat amb la utilització de nous formats malgrat les limitacions de la premsa escrita: portades espectaculars, debats a dos, espais més amplis de l'habitual dedicats a les cartes al director, gràfics, informes, dossiers, secció específica amb logotips i capçaleres al llarg de diferents dies, etc.

Si sempre fos com el darrer any, probablement l'àmbit de l'educació podria tenir un espai fix i propi a la premsa escrita: una secció d'educació. Habitualment, l'educació deambula per seccions ben diverses: «*Sociedad*», «*Gente*», «*Tendencias*», «*Vivir*». A «*Política*» hi és poc, només quan la mateixa agenda política estreny amb vagues, lleis i eleccions. No es considera que hagi d'anar a «*Cultura*», si exceptuem algun monogràfic contextualitzat en suplementes culturals. Tenim, per exemple, dues seccions de «*Cultura*» de *La Vanguardia* dedicades a l'educació en els darrers temps, o en dossiers sobre llibres per a infants i joves, etc. L'evolució d'aquesta efervescència mediàtica al voltant dels temes educatius en el període esmentat té la cronologia següent:

Setembre del 2007

Inici de curs

Flexibilització de la promoció de curs a batxillerat

Continuació del debat arran de la implantació de l'assignatura d'Educació per a la Ciutadania

Informe OCDE

Carta de Nicolas Sarkozy als mestres francesos

Octubre del 2007

Conflicte sobre l'ús del vel a l'escola arran d'un cas a Girona

Novembre del 2007

Avanç de l'informe de la Fundació Jaume Bofill *L'estat de l'educació a Catalunya. Anuari 2006*, publicat el mes de gener

Presentació del document *Bases per a la Llei d'educació de Catalunya. Una llei de país*

Novembre-desembre del 2007

Resultats de l'informe PISA

Modificació del sistema de notificació de l'avaluació (les notes)

Gener del 2008

Modificació del currículum de batxillerat

Introducció experimental d'espais d'acollida de l'alumnat nouvingut fora del centre escolar

Procés de divulgació de la Llei d'educació i preparació de la vaga de professorat

Presentació de l'informe de la Fundació Jaume Bofill *El professorat de Catalunya*

Febrer del 2008

Vaga del professorat de l'ensenyament públic (14 de febrer del 2008)

Ús dels resultats dels informes i de la immersió lingüística durant la precampanya i la campanya electorals (eleccions generals del 2008)

El curs s'engega a la premsa amb els ressons de la polèmica al voltant de la implantació de l'assignatura d'Educació per a la Ciutadania. És un debat que ve d'abans de l'estiu del 2007, en el qual el diari *El País* es mostra especialment actiu amb una llarga nòmina d'editorials en què apareix la qüestió d'aquesta assignatura d'una manera directa o indirecta, en el context de l'agenda política de confrontació PP-PSOE al conjunt de l'Estat i en el clima de precampanya i campanya electorals. (Vegeu: «*Obispos y ciudadanía*», 22/06/2007; «*Episcopado en rebeldía*», 15/07/2007; «*Los obispos y la doctrina de la discordia*», 09/09/2007; «*Obispos en campaña*», 31/12/2007; «*Laico de una vez*», 02/01/2008; «*Los obispos y el voto*», 01/02/2008; «*Beatificación militante*», 22/10/2007; «*Sentencia militante*», 07/03/2008, entre d'altres.) Aquest fet contrasta, com ja hem dit, amb una menor presència del tema als diaris editats a Catalunya, tot i que en general tots n'informen a bastament (com, per exemple, l'editorial de *La Vanguardia* del 06/09/07). Apareixen articles com el de Javier Elzo (*El Periódico*, 24/09/07), en què se sorprèn de la manca de continguts de formació religiosa en l'assignatura d'Educació per a la Ciutadania. Ho considera un error. Francesc de Carreras, per la seva banda, avisa a l'article «*Instruir y adoctrinar*» (*La Vanguardia*, 06/09/2007) sobre el perill que aquesta matèria es converteixi en un instrument de manipulació. De tota manera, l'inici de curs ve marcat, com és habitual, per les dades que el Departament d'Educació presenta pel que fa al nombre d'alumnes i l'increment de professorat. Hi ha articles com el de Gregorio Luri —«*El síndrome de la vuelta al cole*» (*La Vanguardia*, 13/09/07)—, on recorda que «*la vuelta al cole es, sobre todo en la secundaria, el regreso a una institución en crisis*».

DEL VEL A LES REFORMES AL BATXILLERAT

Durant els primers dies de setembre es recullen informacions vinculades al cost familiar de l'ensenyament i es polemitzar sobre la gratuïtat dels llibres de text, una qüestió que s'acostuma a repetir regularment en aquestes dates. A partir de la segona setmana, els diaris *La Vanguardia* i *El País* remarquen especialment la presència d'alumnes estrangers a les aules, el percentatge respecte del conjunt,

el fet que l'escola pública assumeix majoritàriament aquests contingents i l'augment de les aules d'acollida.

La modificació d'alguns aspectes del batxillerat, que es planteja a finals de setembre, donarà corda a l'articulisme d'opinió al llarg de les setmanes següents fins a la divulgació dels informes de la Fundació Jaume Bofill i l'informe PISA. Ens referim al fet que «ara deixaran passar de curs amb quatre assignatures suspeses», tal i com assenyalen, entre d'altres, Félix de Azúa i Pilar Rahola. Una manera, segons els autors, de castigar els bons estudiants, de triturar el desig de saber i d'emascarar les xifres d'abandonament. La proposta governamental va més dirigida a flexibilitzar la promoció de curs, i bàsicament implica que no s'hagi de repetir allò que ja s'ha aprovat, un procés habitual a la majoria de països i a l'ensenyament superior. Els sectors professionals hi veuen dificultats organitzatives però no tant de plantejament. Els posicionaments editorials ho constaten: «Les reaccions han estat positives en general, perquè la mesura pretén facilitar trajectòries diferents, adaptades a cada circumstància, amb el propòsit de reduir l'abandonament dels estudis i de permetre que els nivells d'educació pugin. En el fons, subjau la idea de subvertir el concepte de curs per fixar-se més en les assignatures, en un esquema que s'assembla a l'universitari» (fragment extret de l'article «Un batxillerat més flexible», *El Periódico*, 04/11/07). Per a alguns articulistes, però, és l'exemple del deixament educatiu i l'agudització d'unes polítiques educatives nefastes dirigides a negligir l'exigència. Si fa un any l'aula apareixia com un lloc perillós i dur, a causa de determinats episodis de violència i de l'aparició d'estudis sobre el *bullying*, ara l'escola es perfila amb l'altra cara, d'una altra manera. La causa més important del fracàs escolar al sistema públic és, segons Puigverd, «*la conversión de la escuela en la isla de la fantasía igualitaria, cuyo resultado más espectacular consiste, precisamente, en la negación de la igualdad real*». Per a Rahola, «les nostres escoles s'han convertit en oenagés que ens mimen i ens cuiden els nois, però que es mostren bastant incapaces d'aconseguir una formació sòlida i, internacionalment parlant, competitiva». Diverses plomes il·lustres insistiran regularment en aquesta direcció.

També a finals de setembre comencen a reproduir-se dades d'informes internacionals, una devessall que ja no s'aturarà en tot el curs. El primer és l'informe

anual de la Comissió Europea en què es constata que Espanya se situa per sota de la mitjana europea en la majoria d'indicadors marcats per la UE per al 2010: reducció del fracàs escolar, augment dels joves que completen l'ensenyament obligatori, comprensió lectora i nombre de diplomats en les àrees científiques i tecnològiques. El diari *ABC* ho recull sota el títol «*Fracaso estrepitoso de la educación española que suspende en casi todos los objetivos de la UE*» (*ABC*, 04/10/2007). *La Vanguardia* hi dedica un editorial en què, sota el títol de «*Fracaso escolar*», entén que bona part de les responsabilitats es troben en una pedagogia dominant que «*considera que la progresión hacia el mundo de los adultos no es un paso adelante, sino una pérdida irreversible de la felicidad que se supone inherente a la vida infantil*». I l'editorial acaba esmentant el president francès: «*Sarkozy ha hablado de 'refundación' del proyecto educativo francés. También aquí convendría una revisión a fondo de los valores y de las ideas de los expertos que inspiraron una reforma educativa que ya nadie discute hoy que ha fracasado estrepitosamente*». Precisament, la carta que Nicolas Sarkozy dirigeix als mestres francesos desperta grans adhesions entre articulistes i opinadors. Josep Maria Fonalleras hi dedica la seva columna a *El Periódico*, «Repensar l'educació?» (*El Periódico*, 14/09/07). Més enllà del gest d'adreçar una carta, vist com una mostra de respecte envers el professorat, se saluda el text del president francès com una «refundació» —paraula multifuncional que serveix per a tot tipus de processos—, o com un canvi de rumb educatiu. Que el president francès faci una política retòrica, gesticuladora i que calgui veure quines polítiques educatives durà a terme, no li suposa cap obstacle per rebre tots els elogis des de les pàgines d'opinió. «*Chapeau, Monsieur Sarkozy!*», conclou el professor Andreu Ibarz a *El Punt* (18/10/2007).

Una setmana abans de la carta de Sarkozy, però, les pàgines dels diaris comenten amb un gran desplegament de mitjans el cas d'una nena, la Shaima. El Departament d'Educació ordena que es reincorpori a l'escola tot i portar vel. Tota la tasca de mediació d'aquella escola gironina no havia servit per modificar els plantejaments de la família de la nena. Les autoritats prioritzen l'escolarització, i la gestió del centre és desautoritzada. El tema apareix en portades, amb fotografies incloses (*La Vanguardia* i *El Periódico*), s'entrevista la família, hi ha seguiments televisius per als informatius, etc. S'expliquen els diferents models de vels (hijab, xador,

burca, etc.) els articles d'opinió proliferen a *El Periódico*, l'*Avui*, *La Vanguardia*, *El Punt*: Pilar Rahola («De bombera a piròmana», referint-se a l'Administració), Dolors Bramon («Vel sí, vel no»), Xavier Rius-Sant («El vel de l'islam»), etc., mentre que es fan consultes a especialistes com Jordi Pàmies, Sílvia Carrasco, Josep Palaudàries, Joan Estruch, etc. No és la primera vegada que passa quelcom semblant, però, en aquest cas, la cobertura mediàtica és formidable. L'esdeveniment planteja un interrogant clau. L'escola ha fet tot el treball de mediació que calia fer i no ha aconseguit que la nena freqüentés l'escola sense el vel. Hi ha qui prohibiria el vel sense un sol moviment de mediació, però aquest no és el cas de l'escola afectada. És correcta, doncs, la resolució de les autoritats (del conseller, amb suport de la ministra)? Al mateix temps, sectors docents i diferents AMPA demanen una reglamentació més clara, que, tanmateix, no evitaria el tractament cas per cas, com ja s'ha comprovat aquí i en altres països. Una legislació més explícita que el mateix conseller i diversos sindicats refusen d'abordar.

Més enllà de la qüestió central, no deixa de sorprendre la cobertura informativa que supera, de molt, altres casos particulars que poden haver-hi al si de l'escola sobre altres temes i en altres entorns amb infants com a *protagonistes*. La importància que li ha atribuït els mitjans es correspon amb la inquietud que desperta el tema en la societat, que s'interroga en allò que no té resol't. És just que tingui aquesta ressonància? O és una mena de *voyeurisme* mediàtic —envers l'escola i els escolars—, proper en alguns casos a l'estil de la premsa rosa, que supera els límits que sí que es tenen més presents en altres entorns?

La setmana següent, una noia es doctora a la Universitat de València i recull el diploma amb vel inclòs. La foto apareix a *El Periódico* i no genera cap comentari. Com a contrapunt, Mercè Beltran, a *La Vanguardia*, descriu uns dies més tard en el seu article «*Colores en la escuela*» (16/10/2007) la vida a l'IES Pau Claris de Barcelona, «con un 99% de inmigración, es un ejemplo de multiculturalidad que convive sin problemas». A finals de novembre, la columna de Monzó al mateix rotatiu explica el cas d'un noi d'ESO, d'Astúries, que és expulsat per no treure's la gorra. La columna conclou: «*Si su pasión es ir a clase con la cabeza cubierta, lo tiene fácil: que se cubra con una kufiyya, un pañuelo palestino. Podría incluso*

taparse nariz y boca —con ese mismo kufiyya o con un velo islámico— y ni los directores de su instituto se atreverían a decirle ni mu, no fuesen a tacharlos de racistas».

Al llarg de les setmanes següents llegirem també a la premsa que el Parlament Europeu rebutja una moció dirigida a prohibir totalment l'ús del vel islàmic. I el mes de febrer, abans de les eleccions, el PP, per boca d'Ignacio Astarloa, insinua la voluntat de prohibir el vel a les escoles. Un dia després, el coordinador electoral del mateix partit, Juan Costa, matisa el globus sonda i assegura que deixarà que les escoles decideixin sobre l'ús del vel (*Avui*, 08 i 09/02/2008).

NOUS INFORMES, FUTURA LLEI

El 19 de novembre, el conseller Maragall presenta el document *Bases per a la Llei d'educació de Catalunya. Una llei de país* (Generalitat de Catalunya, 2007). Així, engageja una intensa activitat personal en el territori de presentació pública de la futura Llei, i també de presentació als mitjans de comunicació. Aquesta activitat coincideix amb la presentació en roda de premsa de l'informe de la Fundació Jaume Bofill *L'estat de l'educació a Catalunya. Anuari 2006* (Ferrer i Albaigés, 2008) als mitjans de comunicació, en forma d'avenç dos dies després. L'impacte és considerable i tots els mitjans se'n fan ressò. És l'aperitiu del que vindrà una setmana més endavant, quan es coneguin les dades de l'informe PISA (CSASE, 2007), del qual tothom ja assenyala que presentarà dades negatives respecte de l'educació a l'Estat espanyol. Pel que fa a l'informe de la Fundació Jaume Bofill (Ferrer i Albaigés, 2008), rep l'atenció dels mitjans. Les dades són dures i situen Catalunya per sota de moltes comunitats autònomes en diferents indicadors vitals, com ara la taxa de graduats o la inversió. Els diaris hi dediquen editorials que juguen amb el concepte d'*esvoranc*, lligant-ho amb els problemes d'infraestructures del país. Per a l'*Avui* («L'educació, un altre esvoranc», 22/11/07), «la immigració mal absorbida i les inversions insuficients, molt per sota de la mitjana estatal, expliquen el desastre en què ens trobem. L'escola pública està fent front gairebé en solitari a una allau d'estudiants d'origen estranger i, com diu l'informe de la

Fundació Jaume Bofill (Ferrer i Albaigés, 2008), Catalunya és una de les comunitats autònomes amb una distribució menys equitativa de l'alumnat nouvingut. La realitat es dissimula durant la primària, ja que els nens que presenten dificultats passen els cursos sense les mesures d'acompanyament i de suport necessàries, i això fa que el fracàs es visualitzi a secundària». *El País* es pregunta: «¿Cómo salir del socavón educativo?» (25/11/07); i *La Vanguardia* editorialitza a «El gran fracaso de Catalunya» (23/11/2007). Salvador Cardús, en aquest mateix diari, subratlla els aspectes beneficiosos del debat que es pot produir si s'encaren els resultats amb honestedat i autocrítica. Per a Cardús, «en primer lugar, habría que revisar radicalmente el sistema de formación del profesorado, tanto en las formas de acceso como en lo que a la ideología reinante —nunca mejor dicho— se refiere. En segundo lugar, habría que cambiar el modelo de carrera docente, incluyendo en ella una formación permanente seria —no prevacacional— vinculada a los sabáticos. Y, en tercer lugar, habría que reorganizar la función directiva, la autonomía de los centros y el rendimiento de cuentas. Todo eso pide dinero, cierto, pero no principalmente para mejorar indiscriminadamente los salarios ni para poner más ordenadores en unas escuelas en las que, por falta de espacio, ya se están sacando de encima los libros y las bibliotecas. El sistema escolar debe aprender. Y no valen huidas retóricas hacia delante, cambiando el rótulo de las políticas de “enseñanza” por el de políticas de “educación”, confundiendo los problemas de organización con los de civilización. Los segundos, nos afectan por vivir en estos tiempos. Los primeros, los tenemos por nuestra falta de competencia» («La esperada tormenta escolar», 28/11/07). L'informe de la Fundació Jaume Bofill (Ferrer i Albaigés, 2008) és analitzat pels mitjans; el contrast entre primària i secundària en relació amb l'èxit dels alumnes és un dels elements més destacats. L'ocultació del fracàs o la baixa exigència apareixen com a problemes de l'educació primària. S'insisteix en la necessitat de direccions escolars més fortes i en l'augment de l'autonomia escolar, malgrat que els sindicats ho matisen. La manca d'inversió i l'explosió migratòria són vistos com els dos problemes principals. Però també la qualitat del professorat. Xavier Roig escrivia a l'*Avui*: «L'educació escolar bàsica d'un país ha d'estar en mans dels millors, i s'ha de vigilar permanentment que els mestres donin la talla. Premiar-los o castigar-los i, si toca, fer-los fora del sistema. Sense compassió. De veritat algú creu que hi ha una responsabilitat més compromesa

que gestionar el futur de les persones? El futur d'un país sencer? Aleshores, a què esperem?» («Millor impossible», *Avui*, 23/11/07). En aquest sentit, els mitjans també subratllen l'al·lusió al corporativisme que el president de la Generalitat assenyala que cal reduir. Al mateix temps, el fet que el president Montilla porti els fills a l'ensenyament privat és utilitzat pels columnistes habituals: «L'ensenyament públic és un assumpte tan desgraciat que fins i tot els socialistes que el defensen duen els nens a la privada. És el vell cinisme de l'esquerra, que diu que vol canviar el món però només es busca la vida per canviar de cotxe: quina barra» (Marçal Sintes, *Avui*, 29/11/07).

La cobertura mediàtica al voltant de la futura Llei d'educació es difícil de valorar de manera aïllada perquè rep molta atenció en funció de l'aparició dels informes nacionals i internacionals. Per al conseller Maragall, la nova Llei d'educació justament vol resoldre els problemes que l'informe de la Fundació Jaume Bofill detecta. D'altra banda, cal preguntar-se: sense la vaga del 14 de febrer, quin ressò hauria tingut el document de bases de la Conselleria? Segurament, la cobertura de les accions del conseller i el debat amb els agents socials i educatius haurien aparegut però no amb la intensitat i l'ampli conjunt d'elogis rebuts des de bona part de l'articulisme d'opinió, inclosos els textos editorials. Joan Subirats presenta un matisat contrapunt quan es pregunta, uns dies abans de la vaga de mestres: *«¿Cómo hemos pasado del consenso [Pacte Nacional] sobre el diagnóstico de la enseñanza en Cataluña y las principales líneas de mejora a una situación de enfrentamiento, división y tensión que conduzcan a convocar una huelga que no beneficia a nadie? [...] No puedes partir de las premisas del Pacte nacional para tratar de evitar las “disfunciones” de la doble red de escuelas o centros públicos y concertados, y acabar insinuando que al final podrán existir muchos tipos de centros distintos con dudas sobre su titularidad y responsabilidad pública. No puedes afirmar que vas a dar mucha importancia a la descentralización educativa y al papel de los municipios al respecto (cuestión crucial desde mi punto de vista) y zanjar el tema en el documento de bases con cuatro generalidades»* (*El País*, 09/02/2008). El debat al voltant de si el document de bases és «privatitzador» apareix en la majoria d'articles d'opinió i és el punt neuràlgic de les crítiques dels sindicats, els quals, al seu torn, seran durament qüestionats en columnes

d'opinió, informatius de televisió i tertúlies radiofòniques. Atesa l'efervescència mediàtica al voltant de la vaga del professorat i de l'informe PISA, comentarem més endavant el ressò que tenen en la premsa aquests dos aspectes. Tanmateix, l'informe PISA i, en general, els baixos nivells de coneixements que assenyalen els informes nacionals i internacionals generen articles d'opinió en què es valoren els resultats, i se n'apunta ben aviat els responsables. Com a exemple, Enric Sòria: «Causes d'aquest desori, tantes com en vulguen, però no es pot deixar d'apuntar cap a una política docent erràtica i pseudoprogressista, plena de retòrica i mancada de mitjans, que caldria rectificar com més prompte millor. Amb el futur no s'hauria de jugar amb tan poc de coneixement, que ací, sens dubte, és el mot just» («Ignorància programada», *Avui*, 01/12/07). La llista és llarga i il·lustre: Félix de Azúa, Fabricio Caivano, Oriol Pi de Cabanyes, Nora Catelli, etc. Un clàssic en aquesta línia és l'escriptor Antonio Muñoz Molina: «*A los expertos, a los gurús de la jerga psicopedagógica y a los enchufados no les cabía la menor duda: los que alertábamos sobre la degradación de la enseñanza nos habíamos vuelto de derechas y no sabíamos nada, no entendíamos de nada. Ellos sí que entendían: a la vista están los resultados*» («El libro ilimitado», *El País*, 5/12/2007). Arriben també les repliques: «*Una prueba del atraso cultural de este país es, paradójicamente, la escasa calidad del debate educativo. Todo se reduce a echarle las culpas a la LOGSE, y a los psicopedagogos. Muñoz Molina ha sido un buen ejemplo de este proceder, indignándose sobre el estado de la lectura, el mismo día que en EL PAÍS se publicaba un artículo en el que se recoge que los españoles leen hoy más que nunca, y que el grupo que más lee es, precisamente, el de los más jóvenes*» («¿Crisis de la educación», José Saturnino Martínez, *El País*, 14/01/2008).

DE L'AVALUACIÓ A L'ACOLLIDA

Pocs dies després de la divulgació de l'informe PISA, a mitjan novembre, el Departament d'Educació modifica les formes d'avaluar, deixant de banda parcialment les escarnides fórmules de «Progressa adequadament» i «Necessita millorar». Es torna als formats clàssics, fet que és saludat, en general, com un retorn al realisme, enfront dels experiments i la confusió. Al mateix temps, però, es critica

l'oportunisme i/o la improvisació de canviar-ho a mig curs, tal com assenyala un editorial de *La Vanguardia* («*La vuelta a las notas clásicas*», 19/12/07.) Josep Cuní i Joan Barril en fan tema de les seves columnes a *El Periódico*: «És irrefutable que l'escola pública no ha evolucionat favorablement. Que s'ha enquistat en la tossuderia des de la qual alguns la mouen o que és víctima de la desorientació que pateix. Potser per això mateix el conseller Ernest Maragall ha decidit aplicar el retorn de les notes a partir de gener. Per saber en quin punt de la seva evolució s'ha aturat el nostre ensenyament, quins aspectes no ha assimilat bé o a quines matèries de la realitat de la vida ha anat deixant de banda tot buscant potenciar un món tan idíl·lic per als nens com inexistent per als adults» («Avaluació», Josep Cuní, *El Periódico*, 22/12/07). «Avui, els alumnes que van créixer en el progrés adequat estan comprovant que les notes que van rebre no eren tan adequades com els cops de colze, la competència, l'insult parlamentari i la delació. Excel·lent» («El suspens de la vida», Joan Barril, *El Periódico*, 19/12/07). Xavier Gual, professor i escriptor i col·laborador habitual per a temes educatius de l'*Avui*, escriu «Apologia del zero» (31/12/07), defensant la legitimitat de posar zeros. El també professor i escriptor Jaume Cela el contesta amb una carta al director, preguntant-se sobre el grau de responsabilitat del mestre en un alumne que és avaluat amb un zero (*Avui*, 03/01/08).

La dinàmica de canvis al sistema educatiu segueix, malgrat les crítiques que aquest fenomen genera, i el mes de gener es coneixen les directrius de la reforma del batxillerat. La reducció d'hores de llengua catalana i llengua castellana fa saltar les alarmes i els primers escrits són contrarestats per comentaris que arriben del camp científic i tecnològic. La possibilitat d'allargar el batxillerat, la decisió sobre quines tipologies de batxillerat s'ofereixen i l'aprofundiment de la transversalitat són alguns aspectes que es destaquen en les cròniques periodístiques.

De tota manera, l'agitació en el món de l'ensenyament torna a reflectir-se als mitjans de comunicació el mes de gener. Dos temes centren el debat. Un, la proposta que fa el conseller Maragall d'obrir unes aules a Reus i a Vic, prèvies a l'escolarització ordinària, per a nouvinguts. La proposta, difusa i no emmarcada en un dels programes centrals del Departament (LIC —Llengua i cohesió social—),

genera debat i una gran confusió en el conjunt de mestres, assessors i directors que han posat en marxa les aules d'acollida ja existents, els plans d'entorn, etc. Uns dies abans, a finals de desembre, Xavier Gimeno i Ignasi Vila valoraven a *La Vanguardia* les potencialitats de les aules d'acollida ja existents: «*La evaluación de las aulas de acogida existentes en Catalunya muestra que el planteamiento es adecuado y que el alumnado extranjero, en no más de dos años, adquiere las competencias de un usuario básico del catalán. Además, dicha evaluación evidencia que el factor que describe mejor las diferencias en los resultados lingüísticos del alumnado extranjero es su adaptación e integración escolar, la cual se relaciona, entre otras cosas, con su satisfacción en el centro escolar, con su autoestima y su autoimagen del esfuerzo individual que realiza y con su percepción sobre el esfuerzo educativo que realiza el profesorado*» («Acoger a través de la lengua» i «Aulas de bienvenida», *La Vanguardia*, 09/12/07). Amb la proposta del conseller, el debat reapareix als mitjans. *El Periódico* ofereix un altre debat a dos amb Ricard Aymerich i Fabricio Caivano confrontant criteris (21/01/2008); *La Vanguardia* ho titula com a «*Aterrizaje suave para inmigrantes*» (18/01/2008), i *El Punt* parla d'«Escoles exclusives per a alumnes nouvinguts que arribin a mig curs» (12/01/008). Tots els diaris fan un seguiment exhaustiu dels efectes que la notícia provoca en les ciutats on es pretenen endegar experimentalment aquestes noves instàncies. Un dur comunicat d'un grup d'especialistes en aquestes qüestions, contrari a la proposta poc definida del conseller, rep les crítiques d'articulistes i tertulians. «Esbiaixament», «apriorisme ideològic» i «teoricisme» són alguns dels epítets que utilitzen per designar els signants. Hi ha articulistes més pendents de jutjar qui s'hi oposa que no pas d'aprofundir en la proposta. En canvi, en tertúlies televisives i radiofòniques, persones de fora de l'àmbit de l'acollida i l'educació dels nouvinguts formulen plantejaments, expliquen com són les coses, defineixen i quantifiquen els períodes de transitorietat dels immigrants, donen per fet que les aules d'acollida existents no funcionen, i alguns fins i tot proposen de crear-ne perquè no saben que ja existeixen. Algunes tertúlies radiofòniques i televisives que es van emetre properes al dia en què el conseller va fer la proposta són una mostra de com estan repartits i escampats els apriorismes ideològics, els teoricismes i l'immobilisme. El professorat favorable a la proposta del conseller planteja arguments amb més coneixement de causa en diversos articles (Montserrat Rius

amb «*No son guetos*», *La Vanguardia*, 29/01/08, i Isidro Cabello amb «¿*Alternativas al gueto escolar?*», *El País*, 08/02/08). L'oposició a aquestes aules externes, mitjançant un manifest escrit, de la totalitat d'escoles públiques de Vic i de més d'una trentena d'escoles d'Osona és recollida breument per una majoria dels diaris editats a Catalunya però, tanmateix, no rep comentaris des de l'àmbit de l'opinió. Queda obert un debat que continuarà en el moment que es concreti més aquesta proposta relacionada amb noves aules o espais d'acollida.

L'altre gran tema és el professorat, que se situa al centre del debat de resultes del palpable escalfament de l'ambient per la proximitat de la vaga del 14 de febrer i la precampanya electoral. Un nou informe de la Fundació Jaume Bofill, aquesta vegada sobre el professorat (Pedró, 2008), coincideix amb la proximitat de la convocatòria de vaga i els responsables del report manifesten públicament que havia estat encarregat (i la seva presentació pública, pactada) força temps abans. La qüestió de la qualitat del professorat, de la seva selecció, de la seva formació ja havia estat present durant les setmanes anteriors, en part pels elements de qualitat del sistema educatiu finlandès. L'informe, dirigit per Francesc Pedró, és divulgat extensament en tots els mitjans de comunicació, que posen de relleu els sous i les ràtios del professorat de l'Estat espanyol. Tots els diaris es fan ressò del fet que a l'informe s'assegura que el professorat està moderadament satisfet de la seva feina, que els incentius no han de ser necessàriament d'ordre econòmic i que es descuida la formació permanent. L'informe qüestiona alguns tòpics sobre el professorat *cremat*, sobre la massificació de les aules, etc. En vigílies de la vaga, el report és criticat amb duresa pels sindicats i s'apunta a una campanya de desprestigi. Els diaris ho recullen fefaentment. Un bon nombre d'articles al voltant de la vaga tenen aquest informe com a rerefons. Aquest escenari servirà també per escalfar la precampanya i la campanya de les eleccions generals del març del 2008, si bé els aspectes relacionats amb l'educació quedaran en segon terme, malgrat la seva efervescència en les setmanes anteriors. Tot i així, i a banda dels temes tractats, la immersió lingüística a les escoles de Catalunya tornarà a posar-se en qüestió, un tema recurrent en campanya, especialment per part de la premsa editada a Madrid. Les crítiques del Partit Popular i de Ciutadans serà contestada per la resta de grups polítics presents en la contesa electoral.

4 El tractament mediàtic de l'informe PISA

TOTHOM PARLA DE PISA

En primer lloc, cal dir que la premsa, tal com va passar amb l'informe anterior del 2003, ha fet una àmplia cobertura de l'informe PISA (Programa d'avaluació internacional dels alumnes, en les sigles en anglès) (CSASE, 2007), promogut per l'OCDE, amb titulars destacats a les portades, pàgines senceres a l'interior i nombrosos articles d'opinió de tots els colors. A *El Periódico*, en una de les seves portades reclam, hi apareixen unes orelles d'ase i les posen als ministres i consellers del sector. És molt destacable el document «100 preguntes sobre el suspens educatiu», un esforç per plantejar les qüestions més remarcables, a parer del diari. Les aportacions de nombrosos lectors i mestres en forma de cartes al director però atorgant-los un espai ampli i monogràfic és també rellevant. També intervindran públicament alguns noms importants del món universitari, com ara Manuel Castells i Jordi Nadal Oller. En general, hi ha coincidència en el tractament i la valoració dels resultats: una preocupació creixent. Les conclusions de l'estudi constaten una lleugera tendència a la baixa; més concretament un estancament en ciències —l'àrea que aquest cop s'avalua amb més deteniment i profunditat—, un lleuger retrocés en matemàtiques i un descens significatiu en comprensió lectora. Es mostren tota mena de dades que comparen com queden Catalunya i Espanya en el conjunt europeu i mundial —ja que també s'avaluen alguns països que no pertanyen a l'OCDE—, així com les diferències entre les

diverses comunitats autònomes, tractant sovint d'endevinar les raons de l'èxit o del fracàs de cadascuna: d'una banda, la Rioja i Castella i Lleó i, de l'altra, Andalusia, sempre a la cua. També s'expliquen, amb força claredat, els objectius, les característiques, les preguntes i altres detalls de l'informe i s'inclouen veus dels responsables educatius, d'experts i de professors. *El Periódico*, per exemple, mostra en portada algunes de les preguntes —amb les corresponents respostes— de la «prova que va suspendre l'educació espanyola» i que titula, de forma cridanera: «¿Vostè aprovaria l'examen de PISA?» (07/12/2007).

Malgrat que el resultat són els que són, hi ha lectures en clau més positiva i esperançadora, que relativitzen les dades d'acord amb els dèficits històrics del nostre sistema educatiu, dels avenços assolits i de l'estatus sociocultural de les famílies, i que vénen a dir que «no estem tan malament encara que hauríem d'estar millor i tenim les fórmules per fer-ho». A l'extrem oposat, se situen les altres lectures, que són més pessimistes i catastrofistes, insistint que estem a la cua d'Europa, que anem de mal en pitjor i que aquest empitjorament no obeeix a raons històriques sinó a les reformes i polítiques educatives dels darrers anys. És allò de fixar-se més en l'ampolla mig plena que en l'ampolla mig buida. Entremig, hi ha tota mena de posicions i matisos. Tot depèn dels paràmetres de comparació.

Aquesta allau informativa té dos moments clau: el 5 de desembre, l'endemà de la presentació oficial de l'informe a tots els països —moment que centrarà la nostra atenció—, i a finals de novembre, quan una filtració periodística fa que s'avancin alguns resultats. Poques vegades un informe havia provocat un debat tan intens, ampli i plural. Tal com diu *El Punt* al seu editorial («Una realitat que no es pot relativitzar»), «L'única notícia positiva que es pot despendre de tot aquest desgavell és que, per primer cop, l'estat de l'educació fa temps que ha començat a remoure consciències en alguns terrenys tradicionalment allunyats de l'escola, els instituts i les universitats».

L'ENDEMÀ. DADES I VEUS OFICIALS

Cinc dels deu diaris analitzats destaquen en portada i en pàgines interiors els baixos resultats en comprensió lectora, fet que es justifica perquè els resultats en ciències i matemàtiques no baixen tant: *El Periódico* de Catalunya tria aquest titular: «La capacitat de lectura cau en picat a Espanya» —en sis anys s'ha passat del lloc 17 al 27 entre els països de l'OCDE. Es mostren, de forma destacada, algunes dades significatives: la mitjana de l'OCDE (492 punts); la d'Espanya (461); la de Catalunya (477); la del País Basc (487), i la de Corea, el primer país classificat (556 punts). I com a titular interior: «Els escolars espanyols cada cop entenen menys el que llegeixen». Com es pot despendre de les dades, als alumnes catalans els passa el mateix, encara que surtin una mica més ben parats.

En una pàgina interior, es destaca l'opinió del Govern central: «*Zapatero atribueix els mals resultats al retard històric*». Diu que les dades evidencien que el sistema educatiu no ofereix un mal rendiment i que el problema de no obtenir millors puntuacions radica en el fet que «*hem tingut moltes generacions a Espanya amb un baix rendiment educatiu fruit del país que teníem [...]. ¿Quan podrem establir el rellotge a zero comparatiu? Quan hi hagi una generació a Espanya que hagi tingut un percentatge d'educació més enllà de l'obligatòria igual que l'europea*». També s'afirma que el que més determina l'educació de cada generació és l'educació dels seus pares.

La Vanguardia insisteix en el mateix: «*Los alumnos españoles no entienden los enunciados de los problemas*»; i remata a l'interior: «*La comprensión lectora en secundaria se desploma en el informe PISA*». Comenta que a Catalunya i Espanya s'obtenen rendiments diferents dels que s'esperaven, un parer compartit de forma desigual per periodistes i opinadors d'altres mitjans. Alguns diuen que ja es veia venir, mentre que d'altres asseguren que no s'esperaven que el descens en l'índex de comprensió lectora fos tan pronunciat.

20 minutos titula així la seva pàgina interior: «*Los alumnos españoles catean en ciencias, matemáticas y lectura*»; però remarca que empitjoren sobretot en

comprensió lectora, així com els magres resultats dels catalans: *«Los alumnos catalanes son los segundos en España por la cola en conocimientos de ciencias y matemáticas (sólo los andaluces obtuvieron calificaciones más bajas) y los cuartos peores en comprensión lectora, entre las diez autonomías que han elaborado su propio informe PISA. Aún así, Catalunya se sitúa por encima de la media española y por debajo de la OCDE»*.

«Els alumnes tenen cada cop més problemes per entendre el que llegeixen». Així obre la notícia *El Punt*. A banda d'altres titulars reiteratius, destaquen les àmplies declaracions del conseller d'Educació, Ernest Maragall, amb el títol: «Tenim una escola de mínims i mancada d'excel·lència». Demana precaució i prudència en l'anàlisi dels resultats i diu que el nivell educatiu dels estudiants de Catalunya li sembla «correcte» i «suficient». Explica que no es pot comparar Catalunya amb altres punts de l'Estat o de l'estranger on hi ha tants habitants com en alguna comarca catalana, que s'ha d'entendre d'on venim, els esforços que s'han fet per escolaritzar i integrar l'alumnat immigrant: «Hem estat capaços d'encaixar els canvis i gestionar la diversitat [...]. Ara toca donar un impuls cap amunt per arribar a una escola de màxims». Finalment, subratlla que per tenir els millors alumnes s'han de tenir els millors professors. Per la seva banda, Joaquim Prats, president del Consell Superior d'Avaluació del Sistema Educatiu, afirma que hi ha altres paràmetres per fer una radiografia de l'estat de l'educació al país i que Catalunya no és al final de la cua sinó que és «en una posició que fa vint anys no ens hauríem cregut [...]. En un lloc intermedi baix [...]. Per sota d'almenys deu territoris de l'Estat espanyol, però per sobre de la mitjana estatal».

El cinquè diari, el *Público*, obre així la notícia: *«Los adolescentes españoles leen poco y entienden menos aún»*. I segueix amb aquest altre titular a l'interior: *«Lo leo pero no lo entiendo»*. Com a peces singulars, cal fer menció de la referència a Andalusia (*«La Junta se resiste a admitir que Andalucía está a la cola»*), els resultats de la qual són atribuïts, en bona mesura, al factor socioeconòmic i cultural de la família; i a l'escola privada: *«Los colegios privados se llevan las mejores notas»*, fet que s'explica, també, per la mateixa raó.

L'*Avui* focalitza el titular de portada i el gruix informatiu en la manca d'alumnes excel·lents: «Catalunya pateix dèficit d'alumnes d'alt rendiment. L'informe PISA detecta un 4,6% d'estudiants brillants, per sota de la mitjana de l'OCDE». I també per sota de la mitjana espanyola. Un fet que contrasta amb els pocs alumnes amb mals resultats, un indicador interessant d'equitat, però a la baixa. L'altre destacat, en aquest com en altres diaris, és que l'entorn socioeconòmic i cultural familiar continua sent un dels factors més determinants en els resultats.

«*España sufre el mayor retroceso en educación de toda Europa*». Aquest és el destacadíssim titular de portada de *El País*, acompanyat de dos subtítols: «*El informe PISA refleja la enorme brecha entre autonomías*» i «*El bajo nivel socio-cultural de las familias lastra el resultado*». Insisteix en els resultats a la baixa de Catalunya en lectura i matemàtiques: «*Hay pocos alumnos con malos resultados pero también pocos entre los mejores*». També inclou un seguit de destacats que es poden interpretar com a claus del rendiment desigual: «*La inversión pública en Educación sigue por debajo de la media de la OCDE*»; «*El profesorado es parte del éxito de Finlandia*», i «*Los expertos se quejan de que los centros y profesores no se evalúan*». En titulars interiors recull una de les frases més rellevants de la ministra d'Educació, Mercedes Cabrera: «*La cultura de los padres predispone al éxito escolar de los alumnos*», en la mateixa tònica que Rodríguez Zapatero.

Tres diaris d'àmbit estatal però amb poca incidència a Catalunya carreguen les tintes en els mals resultats, oferint una imatge força negativa i catastrofista de l'educació espanyola, sense introduir els matisos que presenten els altres diaris i amb un to bel·ligerant respecte dels governs espanyol i català. En els titulars, informacions i editorials s'hi llegeixen frases com: «*La educación española se hunde en tres años en los niveles más bajos*» i «*España, otra vez a la cola en educación*» (ABC). D'altra banda, *El Mundo* titula: «*España suspende en educación*»; i al seu editorial explica la raó d'aquesta situació: «*Su empeoramiento es definitivo de un sistema educativo calamitoso que comienza en la LOGSE de Felipe González, y entronca en la LOE de Zapatero, en el que la cultura del esfuerzo y la disciplina ha sido sustituida por una falsa equidad basada en la ley del mínimo esfuerzo [...]. A la falta de calidad del sistema cabe añadir el agravante de una descentralización*

competencial que no sólo ha quebrado la cohesión en los contenidos de los manuales —como ha denunciado EL MUNDO—, sino que ha dado lugar a un país con varias velocidades». En la mateixa línia es mou *La Razón* a l'article: «*Andalucía, Cataluña y País Vasco, a la cola en calidad educativa*». Després de comentar els resultats i de blasmar contra la LOGSE, conclou: «*Es también muy revelador que las regiones que más se han deteriorado y con peor calidad educativa sean las gobernadas por los nacionalistas, donde la persecución del castellano en las aulas ha empezado a pasar factura. Y resulta muy ilustrativo que el farolillo rojo sea Andalucía, que desde hace 26 años está gobernada por el PSOE. En vista de todo lo cual, el Gobierno de Zapatero ha aportado como gran avance la asignatura Educación para la Ciudadanía*».

CAUSES I SOLUCIONS

Un ampli ventall d'editorials, columnistes habituals, experts educatius i professors hi diuen la seva. Els factors que expliquen aquests resultats són de caràcter extern i intern. Entre els primers, a banda del ja reiteradament comentat estatus socioeconòmic i cultural de les famílies —i, més concretament, el nivell d'estudis de la mare—, se cita la importància social de l'educació: «*Entre los países que obtienen mejores resultados existe una clara percepción social de la importancia de la educación y se respeta el esfuerzo necesario para aprender y hacer aprender; muy lejos de la frivolidad o incluso el menosprecio con que se tratan esos temas aquí*» (editorial de *El País*, 03/12/2007). Alguns articles, pocs, incideixen en el paper d'una societat de l'espectacle poc afavoridora dels valors educatius: «*¿Qué pueden hacer miles de profesores que se esfuerzan en inculcar a sus alumnos el gusto por el saber, o legiones de sesudos expertos ministeriales que debaten cómo mejorar la situación, ante unos minutos de convincente y desenfadada disuasión por parte de personajes públicos admirados por los jóvenes?*» («*Le importa a alguien nuestro nivel educativo?*», Cayetano López, *El País*, 26/11/07). En la mateixa línia escriu Imma Monsó: «*Y puedo asegurar que la mayor parte de nuestros alumnos de secundaria no conocen ni a Einstein, ni a Fellini, ni saben el nombre del presidente del país vecino, pero todos saben perfectamente quién*

*es el concursante más soez del reality de moda. Y encima se habla de crisis del sistema educativo, y se debate con ardor sobre asignaturas como educación para la ciudadanía [...]. ¿Alguien piensa en serio que con un manojo de normas y unos cuantos profesores desasistidos (que a veces hasta parece increíble lo que consiguen en el aula dadas las circunstancias), se puede luchar contra este omnipresente modelo de descerebrada zafiedad?» («Más de lo mismo», *La Vanguardia*, 03/12/07).*

Un segon tema recurrent és la falta d'inversió. «Per millorar les condicions materials a les aules, fa falta una inversió en educació molt per sobre de la que hi ha actualment: instal·lacions, aules, material i, sobretot, prou professorat per poder donar les classes amb condicions i per poder atendre l'alumnat que té dificultats, ja que el nombre d'alumnes per aula que tenim actualment és una autèntica aberració» («Els miracles no existeixen», Rosa Cañadell, *El Periódico*, 02/12/2007). Però altres comentaristes opinen que el diner no sempre explica l'èxit —i es posen exemples de països molt ben classificats que no tenen els pressupostos més alts d'educació—, sinó que l'important és saber com i on s'inverteix. «*Es posible que todo esto [es refereix al que explica amb detall a la cita següent] requiera mayor inversión, pero no es lícito pedir más dinero si no se dice para qué se necesita*». El mateix autor pensa que en comptes de parlar tant de la macropolítica de l'ensenyament, s'hauria de prestar més atenció a la micropolítica: «*Si uno quiere mejorar los resultados en un área específica lo que tiene que hacer es trabajar específicamente para ello. Y de esto se ha visto poco. Hay que preguntarse, primero, si lo que se enseña, el currículo, es lo adecuado; en segundo lugar, si los docentes disponen de la capacidad, las condiciones y los incentivos adecuados para hacerlo bien y, tercero, si el sistema dispone de las dos condiciones fundamentales para fomentar el énfasis en el aprendizaje: autonomía escolar en un marco de rendición de cuentas*» («Valores relativos», Francesc Pedró, *La Vanguardia*, 05/12/2007).

Altres explicacions es troben sovint en la crisi de valors i, més concretament, mitjançant tres dels tòpics més citats: falta de cultura de l'esforç, manca de respecte per part de l'alumnat i crisi d'autoritat per part del professorat. «El sistema s'ha

estovat. Valors com ara el treball, l'esforç, la responsabilitat, l'autoexigència, el sacrifici, la disciplina i el respecte han perdut vigència en la realitat del centre educatiu. Durant massa temps s'ha pensat i s'ha actuat com si l'escola fos la institució adequada per proporcionar la felicitat als alumnes i, evidentment, és un error. A l'escola li correspon la responsabilitat de la seva formació i l'obligació de compartir coneixements. El procés educatiu ha de preparar perquè l'encaix a la societat i en el món del treball es realitzi de la millor manera possible» («Què passa amb el nostre ensenyament?», Joan Guitart, *El Punt*, 05/12/2007).

Les responsabilitats s'atribueixen, d'una banda, a l'Administració, per la manera de concebre i aplicar —o de no aplicar— les reformes educatives i algunes mesures concretes. De l'altra banda, a l'alumnat, per la seva falta de motivació: «La majoria dels adolescents demostren poc interès per aprendre. Viuen en un món que els ofereix un ventall gairebé inacabable de possibilitats de lleure, on l'esforç no té gaire valor per si mateix, i on les distraccions són una temptació constant» («Professors sense fe», Maria de la Pau Janer, *Avui*, 05/12/2007). I, per últim, se'n fa responsable també el professorat, pel seu desànim i malestar i per la precària formació pedagògica. «No sóc dubtós (em penso) i per això afirmo que, en aquests moments, a l'ensenyament secundari està treballant un munt de professorat sense vocació i sense cap tipus de formació didàctica ni pedagògica. O que a la pública les baixes són freqüents. Segur que n'hi ha de justificades. Però, ¿totes? És normal que hi hagi instituts amb un 25% de la plantilla de professors substituïts? Que una nena de primària tingui quatre mestres en un curs? En la carrera docent, l'antiguitat és bàsica: com més anys més punts per a trasllats i per triar matèries. El mèrit és anar fent anys, només? No hi ha cap altre estímul per al jove que fa rutllar una classe» («Raons d'un suspens general», Antoni Bassas, *El Periódico*, 23/11/2007).

Les solucions sovint es busquen en països com Finlàndia, que es converteix en un privilegiat focus d'atenció informativa, atès que és el que darrerament obté el millor rendiment en l'avaluació PISA: selecció molt rigorosa del professorat, formació inicial molt intensa, valoració social de la tasca docent, projectes educatius autònoms i amb un fort lideratge, col·laboració estreta de la família i implicació

dels municipis i del conjunt de la societat, entre d'altres. Altres receptes de l'èxit tenen a veure amb la reducció de l'índex de fracàs i deserció escolar després de l'ESO —i, per tant, amb l'ampliació dels estudis postobligatoris—, amb l'atenció individualitzada i amb l'enfortiment de la lectura comprensiva. «Als informes PISA hi ha també elements que mostren que ens diferenciem d'altres sistemes educatius més eficients en alguns aspectes clau com ara els processos de selecció i formació del professorat, les seves possibilitats de desenvolupament professional, els recursos i suports d'atenció a la diversitat, les competències i continguts d'aprenentatge, el nivell d'autonomia dels centres educatius, la capacitat de lideratge i de gestió dels equips directius, el grau de descentralització i de flexibilitat o la participació de les administracions locals [...]. Són països en els quals les polítiques educatives tenen una orientació netament intersectorial i no es limiten a legislar i actuar cap a l'interior dels sistemes educatius [...]. Són països, en definitiva, en els quals l'educació està situada en el centre de les prioritats de l'acció política i del compromís ciutadà» («Lluny de les aspiracions socials», César Coll, *El Periódico*, 06/12/2007).

- 5 El tractament mediàtic de la vaga de mestres del 14 de febrer del 2008 i la futura Llei catalana d'educació

A continuació comentem com els principals diaris —en la seva edició de Catalunya— informen i opinen de la vaga l’endemà. En general, aquest fet provoca una àmplia cobertura mediàtica del 14-F i dels dies anteriors i posteriors, tant als diaris com a altres mitjans de comunicació i a tota mena de tertúlies. No s’aprecien, exceptuant algun cas, grans diferències davant del relat de la notícia —malgrat alguns matisos remarcables—, però sí en el posicionament editorial del mitjà i en l’opinió dels columnistes, majoritàriament contraris a la vaga i als sindicats, tant per la manera com l’han convocada com per les raons i reivindicacions davant de la Llei catalana d’educació. Els atacs al sindicalisme són generalitzats i fins i tot contundents per la seva pretensió de voler imposar els seus punts de vista i pel seu discurs considerat excessivament ideològic i anacrònic. La valoració que es fa de les bases d’aquesta reforma és força positiva en la majoria dels casos —sense entrar en gaires detalls— i, si més no, es veu com una oportunitat que cal tenir en compte i a partir de la qual convé negociar. Només en algun cas aïllat no s’emet un pronunciament i es manté certa equidistància. Mai, però, existeix una posició crítica en la línia de defensa del discurs sindical, llevat d’algunes cartes al director. Vegem, amb més detall, quina ha estat la cobertura de cadascun dels diaris.

El Punt. Hi dedica tres quartes parts de la portada, l’editorial i dues pàgines senceres. Obre amb aquest titular: «Els mestres desafien Educació amb una mo-

bilització massiva»; amb quatre destacats complementaris de portada que fan referència al seguiment de la vaga (d'un 80% segons els sindicats i d'un 50% segons la Generalitat); a la major incidència a les escoles que als instituts, i a la manifestació de 60.000 persones a Barcelona. També s'hi esmenta la valoració que en fan els sindicats —que la consideren un èxit rotund— i el conseller d'Educació, Ernest Maragall, —segons el qual la vaga és significativa però no massiva: «la vaga no ha rebut prou suport». Aquestes dades i declaracions apareixen en tots els rotatius. El més revelador és que es tracta de l'únic diari que, lluny de desqualificar l'acció sindical, destaca en l'editorial la demostració de força dels sindicats que ha de fer reflexionar el Govern «abans de fer cap més pas cap a una reforma que no té futur sense el suport dels professionals i de tots els sindicats que els representen, firmessin o no el pacte educatiu fa dos anys».

L'*Avui* hi dedica tres quarts de la portada i cinc pàgines senceres, a més de l'editorial i una columna d'opinió. Obre amb aquest titular: «Ultimàtum dels mestres»; amb dos destacats a sota: «El conseller no s'arronsa tot i l'amenaça de més aturades» i «El 50% secunden la vaga i 55.000 surten al carrer». En portada, per tant —no és així a les pàgines interiors—, només es dona la font de la Generalitat pel que fa als vaguistes. Cal destacar un dels titulars interiors: «La vaga del malestar», ja que expressa el descontentament de molts docents, que admeten que hi ha un cansament que ve de lluny i una insatisfacció que va més enllà del document de bases: la sisena hora, la diversitat creixent, el nombre d'alumnes per aula que sovint supera la ràtio oficial dels vint-i-cinc, les instruccions a mig curs que contradiuen les anteriors, etc. «El document ha sigut la gota que ha fet vessar el got», reconeix una mestra. A les informacions —en la majoria dels diaris— se subratllen, com a punts més crítics del document, el risc de privatització de l'escola pública i la modificació de la gestió dels centres, que preveu dotar els equips directius de més autonomia per tirar endavant projectes propis i escollir el professorat que més s'hi ajusti.

A l'editorial es valoren les bases de la Llei com un bon punt de partida, així com la disposició negociadora per part del conseller Maragall i de CiU, i fa una crida al diàleg. Marçal Sintès, un dels columnistes habituals, es posiciona a favor del

document de bases: «Un text força sensat i que, si d'alguna cosa peca, és de tímida, de fer curt». Qualifica la vaga d'incomprensible «perquè el que es busca és que res no canviï [...]. Vol preservar maneres de fer i d'organització que no funcionen». També Enric Roca, coordinador del projecte EDU 21, vinculat a la Fundació Jordi Pujol, pensa que el document, tot i que el considera molt genèric, avança en la bona direcció.

La Vanguardia hi destina un quart de la portada, tres pàgines interiors i un parell d'articles d'opinió. Obre amb aquest titular: «*Los profesores se hacen oír en una huelga a medio gas*», un titular que es posiciona clarament en la línia de la Conselleria d'Educació, tot i que en el primer titular d'interior es reequilibri una mica: «*Toque de atención. Más de 50.000 manifestantes en Barcelona contra la política educativa del Govern*». A part de les veus habituals de sindicats, mestres i Conselleria, es destaca l'opinió dels directors. I és potser el diari que presta més atenció als efectes de la vaga sobre els pares, amb titulars i destacats com aquests: «*Con los niños a otra parte*»; «*La huelga trastocó los planes de miles de padres que recurrieron a los abuelos para que cuidaran de sus hijos*», i «*El miedo a que los niños estuvieran desatendidos evitó que muchos padres los dejaran en la escuela*».

La vaga mereix un editorial i un comentari del director. «*Huelga desmedida*» i «*Huelga inmovilista*» són els seus títols. Efectivament, aquesta es titlla de precipitada, desproporcionada i defensiva en perdre una bona oportunitat per dialogar sobre un document que «*con más o menos acierto busca mejorar la calidad de la enseñanza*». Però mereix dues columnes molt significatives. La de Francesc-Marc Álvaro («*¿Dónde ven privatización?*»), on l'autor no veu per enlloc el perill de privatització, raó per la qual no entén l'oposició frontal dels sindicats abans de negociar. Afegeix que darrere de l'argument de la privatització s'hi amaguen interessos sindicals inconfessables: «*A muchos se nos antoja que la idea de la privatización no es más que una excusa altisonante de las cúpulas sindicales para bloquear la negociación sobre un anteproyecto que trata de afrontar los problemas de cara y que, en última instancia, obligará a repensar muchas inercias; empezando por las de un sindicalismo tan lastrado de prevenciones ideológicas*

y gremialistas que acabará siendo inoperante y contraproducente para los mismos a quienes dice defender». A l'altra columna («*Médicos y maestros*»), Josep Corbella compara la vaga dels metges, que qualifica de reivindicació positiva i ben vista pels usuaris pel fet que demanda millors salarials per atendre millor els pacients, amb la vaga dels mestres, que qualifica de negativa i més difícil d'acceptar per a moltes famílies, per la raó que s'oposa al document de bases que —segons ell— tracta de millorar el sistema educatiu.

Els opinadors de *La Vanguardia* escalfen motors abans de la vaga i el debat es manté força viu unes quantes setmanes més. Obre el foc Salvador Cardús amb «*Sindicatos y maestros*» (23/01/08), un article polèmic que, entre altres coses, ataca els sindicats pel seu ideologisme —un seguit de prejudicis ideològics rovellats—, pel seu protagonisme excessiu i pel seu corporativisme. En una línia semblant es manifesten Pilar Rahola, Jordi Barbeta i el mateix Francesc-Marc Álvaro. Aquesta tesi també té els seus detractors dins del diari (Felip de Vicente, 31/01/2008) o a *El Punt*, en un article de Xavier Jové que tracta d'ignorant, irreflexiu, simplista i carregat de tòpics i estereotips l'article de Cardús. Per la seva banda, Imma Monsó («*Todos queremos más*», 23/02/08) es dol de la frivolitat de «*tertulianos prepotentes con pocas ganas de leer y muchas de sentenciar* [sobre els mestres]» i del fet que els seus comentaris han dolgut al professorat.

L'*ABC* hi dedica una setena part de la portada, dues pàgines de l'interior i una columna d'opinió. Obre amb aquest títol: «*La huelga de docentes contra la nueva ley vacía las aulas*». En els destacats de l'interior, a part de les xifres de vaguistes i manifestants i dels motius de la protesta, destaca que l'oposició crítica a Maragall la falta de diàleg i que Montilla demana que «*se venzan las inercias corporativas*», així com el refús a la vaga per part de la FAPAC.

A «*La huelga preventiva*», Miquel Porta Perales signa una de les columnes més dures i punyents contra els convocants de la vaga quan afirma: «*Quien lea con un mínimo de atención el documento de bases de marras, percibirá que de él no se deriva ni la privatización de la escuela pública, ni la desregulación de las relaciones laborales, ni otros temores sindicales como la eliminación de la gestión democrá-*

tica de los centros públicos o la conversión de la evaluación del profesorado en un instrumento de poder de la Administración y de las direcciones. ¿Quizás los sindicatos de la educación no saben leer?». D'altra banda, critica la pressió i la pretensió dels sindicats a l'hora d'organitzar el sistema educatiu, una decisió que —segons diu— correspon únicament al Parlament. Aprofita per blasmar contra un sindicalisme inamovible, reaccionari, vuitcentista i molt corporatiu que juntament amb la pedagogia progressista constitueixen les dues grans desgràcies de l'escola catalana. Acaba alineant-se al costat del document: «Por una vez que el Govern, a falta del texto articulado, toma una decisión que parece acertada, vienen los sindicatos y dicen que no. La huelga preventiva no anuncia nada bueno para la escuela pública catalana».

El Mundo hi destina una mica més d'un terç de la portada, una pàgina interior, l'editorial, una columna d'opinió i una carta al director. Obre amb aquest titular: «Miles de profesores catalanes salen a la calle contra el borrador de la LEC». Com en el cas de l'*ABC*, fa una valoració negativa tant de la iniciativa del Govern —al titular interior destaca també que l'oposició denuncia la falta de diàleg del Govern—, com de la convocatòria de vaga. En els dos articles d'opinió s'hi posa de relleu la inoportunitat de la convocatòria davant d'un text de llei del qual només existeix un document de treball. La vaga —segons afirma l'escrit— només s'entén perquè s'està en període electoral i qualsevol protesta té més repercussió política i social. Per la seva banda, en la carta al director se subratlla l'èxit de la convocatòria i es demana que es retiri el document de la futura Llei. «Y es que los profesores estamos ya cansados de estas leyes y de estos gobiernos que saben tan poco de enseñanza. Únicamente pretenden poner medidas tendenciosas y saben bien poco o nada de lo que es un alumno y de la problemática que debemos soportar cada día».

El Periódico hi dedica una mica menys de la cinquena part de la portada, dues pàgines interiors i tres cartes al director. No s'inclou cap mena d'opinió. El diari manté una certa equidistància tant respecte del Govern com dels sindicats, i és un dels diaris que, en el tractament de la notícia, recull més veus diferents: a favor i en contra de la vaga. Obre amb aquest titular: «Els mestres mostren la seva

força i deixen les aules buides»; i continua amb l'avantítol «Protesta preventiva contra la Llei d'Educació», una forma molt habitual de qualificar aquesta vaga des dels mitjans de comunicació. La notícia principal comença fent una enumeració significativa i detallada —que no fan els altres diaris— dels sectors que s'oposen a la vaga: «No comptaven amb la comprensió de les famílies, ni amb el suport de la *intel·ligència* de la professió, representada pels moviments de renovació pedagògica. Ni tan sols amb el favor dels directors dels centres, els representants dels quals s'havien posat al costat del conseller Ernest Maragall. Però, malgrat això, els sindicats van demostrar ahir que el professorat no els ha donat l'esquena». En un requadre destacat s'informa que el Tribunal Superior de Justícia de Catalunya va fallar en contra del recurs presentat pel sindicat majoritari USTEC-STES contra els serveis mínims a les escoles, considerats excessius en aquesta ocasió. De les tres cartes, dues són de pares o mares que critiquen la falta de serveis mínims per garantir la seguretat dels infants i la falta d'acollida a la tarda. En l'altra, un mestre denuncia la falta de pluralisme —l'absència de mestres— al programa *59 segons*, de TVE, i el fet que els convidats, totalment desinformatos, es van predisposar contra els professionals de l'ensenyament «amb una falta de respecte indignant [...]. Es va dir que els mestres no volíem treballar, que no teníem dret a aquesta vaga, que el nostre nivell de comprensió de lectura era molt baix, que ens faltava formació i que ens deixàvem manipular pels sindicats».

El País hi destina una mica menys d'una cinquena part de la portada i dues pàgines interiors, sense cap article d'opinió ni cap posicionament editorial. Obre amb aquest titular: «50.000 personas, contra la reforma educativa catalana». En els destacats, i en el conjunt del tractament informatiu, el missatge és que la vaga va rebre un suport ampli, però que no va paralitzar les escoles. S'inclou una pluralitat de veus sobre el posicionament de la vaga i de situacions diverses sobre els seus efectes.

La Razón hi destina un espai ínfim a la portada, aproximadament el d'una 24a part, dues pàgines interiors i cap article d'opinió. Obre amb aquest titular: «Rechazo rotundo a la nueva Ley de Educación de Maragall». Els titulars i destacats a l'interior van en la mateixa línia d'atac frontal al projecte del Govern: «Cataluña rechaza

la Ley Educativa», «*Guerra a la educación pública*», «*Los estudiantes consideran una declaración de guerra el documento de bases*», «*El PP señala que el paro demuestra el 'fracaso' de Educación*», etc. Totes les declaracions que s'inclouen —de representants sindicals i estudiantils, i de mestres— són favorables a la vaga, llevat, naturalment, de la del conseller. Aquest posicionament informatiu del diari no és degut al suport que dóna a les reivindicacions sindicals, ja que amb prou feines les comenta, sinó a l'oposició frontal a l'actual Govern de la Generalitat. En aquest sentit, és el diari que actua més clarament en clau preelectoral, aprofitant la coartada de la vaga per erosionar l'acció del govern d'Entesa.

El *Público* no hi dedica cap titular de portada. A més, la notícia d'interior («*Las escuelas de Catalunya se quedan vacías por la huelga*») tot just ocupa mitja pàgina, que s'omple amb les dades més significatives, algunes veus i poca cosa més, des d'un posicionament força asèptic i distant respecte als partidaris i els detractors de la vaga. Tampoc inclou cap article d'opinió, encara que al final de la notícia convida a comentar-la a la seva pàgina web, amb la següent pregunta: «*¿Perjudicará la futura ley a la escuela pública?*».

20 minutos dedica a la vaga gairebé mitja pàgina de la portada i una pàgina d'interior, sense cap columna d'opinió. Obre amb el titular: «*La huelga de maestros vacía los coles públicos*»; seguit d'un subtítol força cridaner: «*Días de batas colgadas*», just a sota d'una fotografia amb les bates al penjador de cada alumne. Del tractament informatiu, amb força imatges i informació molt gràfica i molt sintetitzada, en la línia habitual d'aquest diari gratuït —el de més difusió—, no se'n desprèn un posicionament a favor o en contra dels motius de la vaga.

⑥ Algunes acotacions per continuar el debat

L'efervescència al voltant dels temes educatius visible en les pàgines dels diaris dels darrers temps és la punta de l'iceberg d'un malestar general sobre l'estat de l'educació que, d'alguna manera, es constata definitivament a partir dels resultats que els sistemes educatius català i espanyol obtenen en informes nacionals i internacionals, però que té múltiples perspectives i variables, tant des del punt de vista de les possibles solucions, com des del punt de vista de les sensibilitats dels actors implicats. Una passejada pels webs de tota mena de sindicats (alguns dels quals estan fortament contraposats entre si), d'escoles enxarxades, de webs institucionals, de blocs d'intel·lectuals i polítics, etc. ens dibuixen molts sistemes educatius tot i parlar del mateix. En qualsevol cas, la forta presència de l'ensenyament als mitjans de comunicació en els darrers mesos hauria de convertir-se en una oportunitat per aprofundir en la problemàtica educativa més enllà de les respostes fàcils, de les ocurrències oportunistes i de retòriques reiteratives. Sabem més, en general, sobre educació que fa tres anys? Hi ha més criteris constructius o es van enquistant els tòpics, siguin certs o no?

Tanmateix, no ens podem estar d'assenyalar un fort component antipedagògic en molts dels escrits de les elits que col·laboren a les pàgines d'opinió dels diaris. L'hostilitat envers la pedagogia (curiosament, excepte quan s'ha de «fer pedagogia» en l'àmbit social o polític) no és un fenomen nou ni local. A partir dels anys vuitanta, es pot resseguir a altres països i és un símptoma lligat als dèficits

dels sistemes educatius, però, sobretot i fonamentalment, al voltant del malestar cultural, als canvis en allò que entenem per tradició, transmissió, cultura general, etc. França és l'exemple principal d'aquest debat entre *republicans* i *pedagogs*, tal i com s'ha qualificat en algunes ocasions. Noms com Alain Finkielkraut, Luc Ferry, Philippe Meirieu i Antoine Prost podrien ser exemples il·lustres de posicions diverses en aquest contenciós present als mitjans, amb una bibliografia llarga i rica al darrere. L'anàlisi dels llibres —alguns d'ells, *best-sellers*— sobre l'estat general de l'educació mereixerien un treball específic, entre altres coses, perquè la llista ha crescut al nostre país, amb Toni Sala i Salvador Cardús, però també Joan Badia, Santiago Cucurella, Pere Pena, Jaume Cella, Juli Palou, Xavier Pericay i molts d'altres. En l'àmbit de l'Estat, hi ha més títols (la majoria dels quals estan molt contaminats per l'agenda política) amb la LOGSE com a diana central, textos *anti* i reactius, difícils de valorar en termes acadèmics, malgrat la presència d'acadèmics com a autors i prologuistes. Però, com ja hem assenyalat, aquest seria un tema que requeriria més espai. Sigui com sigui, i tal com hem vist en les pàgines anteriors, hi ha una forta bel·ligerància envers la pedagogia contemporània. És una constatació que cal tenir en compte. Al voltant d'aquest fenomen, a continuació presentem algunes consideracions breus que s'escapen del que és un informe pròpiament dit i que segurament cauran en alguns dels errors que critiquem. Per aquesta raó, demanem excuses per avançat, però creiem que complementen les pàgines precedents.

Una *boutade* per començar. Un nou indicador a proposar als experts de l'OCDE per a les pròximes onades de l'informe PISA: «el tipus i grau de coneixement amb el qual les nostres elits —representades pels articulistes i tertulians— opinen sobre l'escola és directament proporcional a la qualitat del nostre sistema educatiu».

Els experts en educació, com a encarregats d'orientar la implantació de les reformes educatives, són criticats als diaris per molts columnistes fins a l'extenuació, excepte quan presenten informes que assenyalen els mals resultats dels sistemes educatius. (Sovint són els mateixos experts...) Aleshores els articulistes i opinadors es converteixen en *creients* absoluts del que diuen els experts.

Instrucció-Educació. Logocentrisme-Paidocentrisme. L'alumne al centre - El saber al centre. Pedagogisme-Humanisme. Aprendre continguts - Aprendre a aprendre. *Bonisme*-Esforç. Passar curs - Repetir curs. Ciències - Lletres. Oposicions intel·lectualment pobres que tenen poc a veure amb la realitat viva dels processos culturals d'ensenyament-aprenentatge. Però que serveixen per confegir articles i suscitar aplaudiments.

Que es digui que en el nostre sistema educatiu es «criminalitza l'excel·lència» té una certa lògica en els registres i les servituds del gènere dels articulistes que juguen amb la ironia o amb la provocació. En tenim grans mestres. Però no és acceptable que es digui en l'editorial d'un diari seriós. Si més no, que abans envii repòrters a buscar-ne les constatacions concretes. La lleugeresa en les formes com se'n parla sembla excessiva.

La imputació a un determinat gremi dels mals de l'ensenyament és una constant en l'opinió publicada. La pobra psicopedagogia se n'endú la palma. Una professió jove, amb personal jove, que s'ha d'ocupar de les *deixalles* del sistema i que no pot ni somniar tenir mai la influència que tenen altres cossos i estaments corporatius i acadèmics. Més aviat s'agafa com a emblema, però la majoria dels articulistes que en parlen no sabrien definir les funcions de la psicopedagogia. D'altres parlen d'assessors ministerials, de *lobby* tecnopedagogràtic, de pedagogs de despatx, etc. Però tornem al començament i afegim: la imputació a un determinat gremi dels mals (grans i complexos) de l'ensenyament es la modalitat més diàfana de gremialisme.

El fracàs previsible de les reformes educatives (hi ha un llibre amb un títol semblant) és un fenomen molt ben estudiat per investigadors seriosos i és un tema inquietant que preocupa molts ministeris i organismes internacionals, vistos els recursos que s'hi destinen i vistos els resultats que se n'obtenen. Els qui descobrixen mediterranis quan critiquen superficialment les reformes i les contrareformes podrien resseguir aquests informes i estudis.

Oposar-se a escoles, centres, aules, espais externs d'escolarització o d'acollida (aquesta va ser la seqüència nominal i cronològica d'una proposta improvisada

i difusa) és un apriorisme ideològic. En canvi, considerar que els nouvinguts en matrícula viva han de passar per aquests espais i que entorpeixen el funcionament normal del curs i dels seus companys no és un *apriorisme ideològic*, és *realisme*. La integració d'alumnat amb necessitats educatives específiques millora les capacitats professionals del docent i els aprenentatges dels seus companys, etc., sempre que es donin determinades condicions, si fem cas de la majoria d'estudis. Les aules i escoles catalanes que funcionen són un miratge? Creure que aquells espais externs són la solució no és un apriorisme. Creure que no ho són resulta que sí.

Fer el seguiment constant d'un alumne per evitar que repeteixi. A Finlàndia és una mostra de qualitat educativa. Aquí, és una mostra de *bonisme*. La repetició de curs no és un indicador del rigor i l'exigència, sinó la demostració d'impotència del sistema que no té altres instruments. Però és un tema que va bé per ser utilitzat, justament, amb poc rigor. Va ser un dels escassos temes concrets (anglès, PISA, etc.) que va sortir als recents debats cara a cara dels presidenciables.

Els mitjans de comunicació es fan ressò de les experiències innovadores en algunes escoles o instituts. Són elogiades. Tanmateix, fa la impressió que d'una escola, si funciona amb una gran qualitat pedagògica i implementant estratègies didàctiques d'alt nivell, se'n remarca la seva excepcionalitat, es troba en un context peculiar, és una *rara avis* dins del sistema. Fins aquí, té una certa lògica. Però ja va bé que quedi en l'excepcionalitat. És funcional que segueixi sent així. Els centres d'excel·lència —especialment si és una escoleseta o un institut públics— no són vistos com a referència per modificar el conjunt de les escoles. Són una excentricitat, no un model a seguir. Es prefereixen els llocs comuns. La innovació a l'empresa és ben vista; la innovació en educació, avui, és sospitosa.

Idees pseudoprogressistes, retòrica falsament progressista, el pensament políticament i pedagògicament correcte, el pedagogisme banal, apriorismes ideològics, argumentari estantís ancorat en els anys de la Transició. Aquest és el territori còmode de l'opinió. No cal precisar, es reinventa el que va passar a partir dels anys seixanta. Podem estudiar-ho una mica més o podem deixar-ho en

el terreny del pamflet. Es critica l'ideologisme des de l'ideologisme. Més retòric que la retòrica que denuncien. Es banalitzen corrents, paradigmes i conceptes (es diguin constructivisme, comprensivitat o comunitat educativa) i després es critica la mateixa caricatura que s'ha construït. És un artifici trampós, però així no cal contextualitzar ni entrar en els canvis culturals ni en l'anàlisi dels sistemes educatius, perquè ens complicaríem l'existència.

Efectivament, a hores d'ara s'està reinventant la tradició. El 68 va tenir una enorme influència, tots els mestres eren marxistes i, a partir dels setanta, les escoles eren el regne de Xauxa. Amb la LOGSE el desmanec ja ha estat definitiu. En fi, una consulta a l'hemeroteca i el treball dels historiadors ens recorden, per exemple, l'heterogeneïtat de propostes i alternatives democràtiques sobre educació als anys de la Transició. Al costat dels *Documents sobre l'Escola Pública* hi havia els del Consell Català d'Ensenyament. Els excessos en algunes experiències educatives d'escoles actives (pocs excessos i poques escoles actives) van ser ràpidament reconduïts.

De les lleis a les actuacions. Dels discursos a les pràctiques, dels despatxos a les aules, de les aules als despatxos, de les ideologies als canvis. Entremig, un món de mediacions i intermediacions. El simplisme amb què es considera que unes determinades normatives, paradigmes teòrics o, si voleu, unes ideologies dissolvents canvien les aules (els alumnes, el professorat) no es veia des dels millors somnis de l'estalinisme i el nacionalcatolicisme. S'ignora l'autonomia intel·lectual de molts docents i la forta resistència de l'estructura escolar i tants i tants altres agents recontextualitzadors.

La identificació entre corrents pedagògics contemporanis, la falta d'exigència i la seva influència en la crisi de les nostres aules necessita d'anàlisis més serioses. Qualsevol diria que l'esforç és un valor hegemònic en el nostre món o que la memòria, base del criteri i la coherència personals i connexió amb el passat, és respectada socialment, vistos els exercicis amnèsics de bona part dels nostres representants. D'altra banda, l'esforç, com l'autoritat, és ben present en la major part de les pedagogies renovadores i dels clàssics de la pedagogia. Només cal llegir-los. La majoria no es reconeixien en cap de les síntesis que alguns arti-

culistes fan de les seves suposades idees en relació amb l'esforç, la memòria, l'autoritat, l'atenció o la voluntat. La qüestió és quina concepció o cap a quina finalitat s'orienta l'esforç. Val la pena debatre-ho.

A la societat de l'espectacle, i als qui se n'enriqueixen, la jugada els ha sortit perfectament. Han fet triomfar la banalització, el consumisme i la negació de l'esforç, la recompensa immediata a canvi de no-res, però al mateix temps, han aconseguit que se'n responsabilitzi uns indeterminats corrents pedagògics. És comprensible demanar que l'escola sigui millor que la societat que l'ha creada, però no sempre és possible. Malgrat el que es diu del seu aïllament i de la seva desubicació, l'escola representa la seva societat.

Es parla de les pedagogies renovadores en uns termes monolítics, com si tots els grans reformadors de l'educació contemporània pensessin i escrivissin el mateix: marxistes, llibertaris, liberals, catòlics; filòsofs o didactes; pediatres o pedagogs. S'opera una generalització i simplificació que mai no es fa en altres camps: tendències artístiques, historiogràfiques i científiques del segle xx, per dir alguna cosa.

El mateix passa quan es fa referència a la història de l'educació catalana. Per exemple, Alexandre Galí i Ferrer i Guàrdia, com ja s'hauria de saber, són directament antitètics. De tota manera, alguns dels grans noms de la pedagogia catalana mai no haurien confós la pedagogia amb la pedagogia oficial o amb normatives ministerials. Treballaven en allò que creien que havien de fer.

L'apel·lació a la millora de la formació del professorat que es fa aquests dies, *after Finlàndia*, és una mica xocant, quan són poques les veus públiques —fora dels sectors més directament afectats— que en trenta anys de democràcia han reivindicat una formació acadèmica per al mestre equiparable a professions menys significatives des del punt de vista social.

Un article recent d'un columnista habitual de les pàgines d'opinió d'un diari de referència, dedicava el seu espai i el temps del lector a ridiculitzar el concepte

de *comunitat educativa*: «otra de las grandes bobadas con las que los bienpensantes han disfrazado retóricamente el fracaso de sus buenas intenciones». El nivell de desqualificació i d'exabrupte, en un article no pas irònic, deu ser només comparable al desconeixement d'on provenen algunes aportacions aplicades al món educatiu. Imaginàvem que no faria falta, a aquestes altures, explicar la centralitat del concepte de *comunitat* en la filosofia política, en el dret, en les humanitats, en la història de la cultura occidental. No hi ha rèplica possible a un article així. I suposo que deu ser un tema menyspreable les hores i l'esforç que alguns pares i mares i altra gent dediquen a donar sentit comunitari als centres d'ensenyament dels seus fills.

És força espectacular que es desconeixi l'enorme bagatge que les societats desenvolupades han generat a escala tècnica i social per abordar les discapacitats, les deficiències, les desigualtats, per atendre les persones necessitades. El desconeixement sobre un dels gran avenços del nostre món en tot el segle xx i en què hi ha nombrosos i qualificats experts catalans és injustificable. L'atenció a la diversitat no és un nom, és una realitat complexa que es pot conèixer i en la qual es pot aprofundir extraordinàriament.

A l'informe PISA i en altres informes internacionals es posa de relleu que és possible, malgrat les enormes dificultats, compaginar excel·lència i equitat. Tots els sistemes educatius ho persegueixen. D'altra banda, no només existeixen mesures compensatòries per als alumnes que van pitjor, sinó que existeixen, també, més oportunitats per als alumnes que van millor: recerques, premis, concursos, estades a l'estranger, etc. I les oportunitats fora de l'escola encara són més àmplies, en entitats excel·lents en tots els camps, començant pels artístics.

Molt sovint, es tradueix la comprensivitat concebuda com a «mínim per a tothom, màxim per a cadascú» en la comprensivitat entesa com «l'anivellament per baix o fals igualitarisme». Ens hem de preguntar per les condicions, els llocs i les circumstàncies en què això passa i introduir les mesures correctores. Però no hi ha, en el bagatge acadèmic i científic europeu, cap document seriós que defensi la comprensivitat en la seva segona accepció.

Hi ha una tendència a considerar que el paradigma en el camp pedagògic neixen aïllats en una mena de laboratori d'alquimistes, fora del món. Alguns acadèmics del camp humanístic ho veuen així, amb la qual cosa ells mateixos són un exemple de l'estat de les humanitats que denuncien. La pedagogia està vinculada —encara que no agradi veure-ho— a les humanitats i a l'estat i la crisi constant de la cultura contemporània. Per aquí s'expliquen algunes de les seves grandeses i les seves misèries.

Hi ha un rebuig atàvic a convertir l'educació en objecte d'estudi. En el fons, no s'accepta la idea d'objectivar el que passa a l'aula, una actitud que es correspon amb el fet que la subjectivitat del professor juga un paper essencial a les classes, per moltes lleis, normes, modes i corrents que es vagin succeint. L'elogi del que està a l'aula i el desdeny envers aquell que està en un despatx adquireixen, aleshores, tons mítics.

En l'àmbit dels estudis sobre organització dels centres educatius, hi ha autors que parlen del «professorat extern», aquella tipologia de professors que, davant de qualsevol dèficit del sistema educatiu, n'acusen alguna instància externa, especialment l'Administració, però també molts altres agents. A hores d'ara, això s'ha convertit en una pandèmia i no només entre el professorat; s'externalitzen serveis, però també dèficits i responsabilitats.

En l'opinió sobre educació, una temàtica molt funcional per al columnnista habitual, no hi ha un punt intermedi. En una banda, la catàstrofe pedagògica. En l'altra, la lleugeresa, el sarcasme (força comú quan es tracta de parlar de l'alumnat d'ESO), la brometa i les graciets, etc. La lleugeresa és ben vista i es fa elogi de l'ocurrència. A la premsa escrita i als mitjans audiovisuals n'hi ha molts exemples. I, mentrestant, el component social de l'educació està en sordina mentre no esclati cap incident; llavors, explota al màxim.

Cal dir que el gènere de l'articulisme implica uns determinats registres i les peces periodístiques s'han de llegir d'acord amb el seu *hàbitat*. Però la dimensió, el nombre i el tipus de comentaris ens fan pensar que l'opinió publicada al voltant

de l'escola posa de manifest les serioses disfuncions que afecten l'educació en tots els països del nostre entorn, i també els problemes culturals vinculats a la irrupció definitiva de la societat espectacular. I la qüestió es complica encara més si els diagnòstics per sortir del túnel, per donar resposta al guant que aquest món ha llançat a l'educació, són localistes, de curt abast i corporativistes, encara que no ho pretenguin. Però expressen el malestar davant la desarticulació de la correspondència entre elits culturals, el sistema educatiu i l'existència d'un *públic educat*. Una correspondència que potser ja no sigui possible a inicis del segle XXI. O sí? No estem, doncs, únicament davant fets conjunturals de la nostra agenda política i social, nacional o estatal. I hauríem de fer més petit l'*esvoranc*, per dir-ho amb un concepte utilitzat per l'articulisme aquests darrers temps, però sense reduir el debat públic i fent autocrítica en allò que pertoca a cada actor en aquest escenari, començant pel sector educatiu. Massa sovint, pràctiques poc rigoroses s'han vestit amb noms solemnes, el nominalisme imperant ha emmascarat desídies i hipocresies. La distància entre discursos i pràctiques, entre lleis i recursos, entre teoria i acció, entre nivells educatius, entre argots infumables i tradicions corporatives, algunes d'excel·lents, d'altres ben negligibles, són aspectes del camp educatiu que caldrà repassar. A les pàgines següents aportem algunes propostes que puguin col·laborar en aquesta direcció.

7 Recomanacions i propostes

1. Analitzar els continguts que apareixen als mitjans de comunicació al voltant de les escoles o els instituts com a element educatiu interessant per a la formació pròpia en el context d'una escola o un institut. Per exemple, les representacions mediàtiques sobre l'alumnat de secundària poden ser analitzades pels mateixos estudiants i esdevenir un factor de reflexió i autoformació personals que els ajudi a situar-se millor en la seva condició d'alumne i en el conjunt de la societat. En aquest sentit, seria interessant promoure programes institucionals de «premsa a l'escola», acompanyats de la distribució d'exemplars gratuïts als centres.

2. Promoure l'escriptura individual i col·lectiva, així com la producció de diaris i revistes escolars, en format paper i electrònic, i la participació escolar en ràdios i televisions locals. Quan els alumnes, també els pares i tota la comunitat educativa, es converteixen en actors, protagonistes i productors de notícies, d'opinions o d'anuncis publicitaris —situant-se en el lloc del periodista— es fomenta la responsabilitat individual i la col·lectiva, la consciència crítica i el treball en equip. A la vegada, és un canal per a la creació de discursos alternatius que facin de contrapunt als discursos dominants. La seva elaboració en clau col·lectiva té elements positius que poden millorar les nombroses possibilitats individuals que en els darrers temps s'han anat desplegant mitjançant blocs, fòrums als diaris, enviament d'SMS, etc.

3. Reforçar les plataformes i estructures de relació i de comunicació en xarxa (per exemple, les «Escoles en xarxa») on s'hi plantegin també posicions sobre les qüestions que estan d'actualitat en l'agenda pública i on es creï opinió al voltant dels temes educatius. La presa en consideració d'una estratègia comunicativa per informar i comunicar pot ser molt més rellevant si s'assumeix col·lectivament, en el marc d'un grup d'escoles i instituts d'un territori determinat o d'una zona escolar concreta.

4. Tractar de manera específica o transversal, en la formació inicial i permanent del professorat, el lloc que ocupen l'escola i, en general, el sistema educatiu en la societat, les contradiccions en les demandes que es fan a l'educació, la hipertròfia d'expectatives sobre les aules, etc. La capacitat d'anàlisi respecte dels contorns de l'educació i de la funció docent des d'una perspectiva social, cultural i política, així com la capacitat d'autocrítica davant els dèficits educatius han de formar part del bagatge professional del docent.

5. Introduir en la formació inicial i permanent del professorat, amb més presència que abans, tot allò que és inherent a les estratègies de l'*accountability*, les eines i els criteris d'avaluació dels sistemes educatius en el marc de la mundialització. En els estudis de pedagogia i de psicopedagogia ja hi eren visibles, però menys en la formació dels mestres. Ara cal que els mestres comptin amb més formació sobre aquests mecanismes (informes OCDE, PISA, CE, llibres blancs, etc.) i sobre la utilització política, mediàtica i corporativa dels resultats.

6. Els centres escolars haurien de valorar, en el marc dels seus projectes educatius, l'establiment d'una política pròpia de comunicació i d'interlocució amb la seva comunitat i amb els mitjans de comunicació locals i globals. No estem parlant en un sentit mercantil del màrqueting, però sí d'utilitzar els recursos en comunicació que estiguin a l'abast per tenir veu pròpia i per informar d'allò que l'escola cregui convenient. Cal optimitzar al màxim les possibilitats dels webs institucionals per fomentar la participació i la comunicació entre tots els agents de la comunitat educativa.

7. Buscar la complicitat d'aquells membres (pares i mares, persones properes, etc.) de la comunitat educativa que formen part del món dels mitjans de comunicació. Això es pot aconseguir mitjançant la visita de periodistes als centres per explicar el seu ofici, per organitzar tallers de premsa a primària i per programar crèdits variables a secundària. Organitzar, en espais culturals, clubs de lectura per comentar l'actualitat periodística relacionada amb l'educació i altres temes més generals —de la mateixa manera que es fa amb diversos gèneres literaris—, sota la conducció de periodistes que ajudin a llegir les notícies de premsa i televisió, així com els criteris que se segueixen a l'hora de la seva selecció, elaboració i difusió. L'objectiu és que la societat estigui millor informada i que adquireixi una opinió més sòlida i fonamentada a l'entorn de les qüestions educatives.

8. Fomentar algunes activitats que ja es duen a terme, com ara visites escolars i ciutadanes a diaris, ràdios, televisions i altres centres de producció, per conèixer més de prop l'estructura i el procés comunicatius. En aquest sentit, caldria incrementar les jornades de portes obertes que permetessin més proximitat i coneixement del sector.

9. Influir per tal que l'educació aparegui en formats periodístics, nous i no tan nous (documentals, films, històries de vida, treballs d'estudiants, reportatges, etc.) que puguin recollir la globalitat i els matisos dels fenòmens educatius i que puguin fer de contrapès a tertúlies i debats, però també a recursos banals i reiteratius (plantar-se davant d'una escola amb un micròfon a la mà per demanar esbojarradament «què pensen els nens i les nenes»). I promoure la consolidació d'un banc de dades audiovisuals amb reportatges sobre experiències educatives recollides tant pels mateixos autors i la comunitat, com per televisions locals, autonòmiques, estatals, la xarxa digital, el Youtube, etc.

10. Preveure, dins dels estudis de Ciències de la Informació, la possibilitat de programar alguna assignatura, màster o oferta de formació permanent sobre periodisme especialitzat en educació. Això podria repercutir positivament tant en una millora del tractament mediàtic dels temes educatius com en els vincles entre els professionals de la comunicació i els de l'educació.

11. Preveure la realització, dins de la televisió, d'algun programa o espai específic d'educació per anar més enllà del tractament focalitzat gairebé exclusivament en el principi de curs i en els esdeveniments més conflictius, així com dels debats i les tertúlies esporàdiques. Iniciatives com la de «La setmana del mestre», programada per TV3 el maig del 2004, s'han de valorar, globalment, de manera positiva —ja que va permetre que les càmeres captessin també la vida quotidiana dels centres, els fets més habituals i la veu del professorat— i seria bo que tinguessin certa continuïtat.

12. Crear consells educatius als mitjans de comunicació amb l'objectiu d'incrementar el compromís d'aquests com a agents educatius i de promoure un pacte cívic que condueixi a l'aplicació d'un codi d'autoregulació dels mitjans de comunicació en matèria d'educació, continguts de risc i protecció a la infància.

13. Promoure programes de col·laboració entre els mitjans de comunicació locals, els centres educatius i els diversos agents educatius i socials. Aquestes iniciatives, que contribueixen a formar una ciutadania lliure, crítica i responsable, poden inscriure's en el marc dels plans d'entorn i dels projectes educatius de ciutat.

14. Fomentar el diàleg entre periodistes i educadors per conèixer millor la situació i la problemàtica de cada professió; per organitzar seminaris i debats on es comentï la selecció i l'impacte social d'algunes notícies; perquè es pugui conèixer més de prop el món de l'educació i l'agenda educativa dels mitjans de comunicació, i perquè es puguin establir acords de col·laboració en la formació del professorat i de la ciutadania en educació en comunicació.

15. Promoure estudis i observatoris que ens proporcionin informació rellevant sobre la influència que tenen els mitjans de comunicació sobre els hàbits, els valors, les percepcions i els imaginaris socials de la infància, la joventut, el professorat, la comunitat educativa i el conjunt de la ciutadania. Sobretot quan es tracten, per exemple, qüestions relacionades amb la convivència escolar. Han de vetllar pel dret de les persones a la intimitat i denunciar els tòpics excessius, els

estereotips socials, sexuals o culturals, el llenguatge bèl·lic i sexista, i la tendència a l'espectacularització de les notícies.

16. Promoure observatoris específics sobre aquelles temàtiques educatives de més impacte i preocupació socials, com ara la immigració a l'escola i la diversitat cultural, la convivència i l'educació per a la ciutadania, i l'èxit escolar i la cohesió social. Aquests observatoris haurien de tenir un caràcter interdisciplinari i compartir amb la presència, a més de periodistes i educadors, d'altres professionals més vinculats a cadascuna de les temàtiques i d'una representació dels agents educatius i socials del territori.

17. Pensar, en aquesta mateixa línia, en un altre observatori sobre infància i adolescència, promogut per l'adjunt del Síndic de Greuges en temes d'infància. Es tractaria, sobretot, de veure el grau de compliment i de vulneració dels drets de l'infant als mitjans de comunicació: protecció de la imatge i de les víctimes, classificacions i estigmatitzacions innecessàries, respecte dels acords entre el Govern i les cadenes televisives pel que fa al compliment de les franges horàries, etc.

18. Donar a conèixer a l'opinió pública el que passa a l'educació: de les reformes i lleis en curs, dels nous programes que engega, de la vida a les aules, de la situació de l'ensenyament amb dades actualitzades, de les previsions de futur, etc. Bé sigui a través dels mitjans de comunicació, bé sigui a través dels seus canals propis. A més, amb el màxim rigor quan s'està en precampanya o en campanya electoral, a l'hora de diferenciar la informació de l'opinió i, sobretot, de la propaganda. Això és responsabilitat de l'Administració educativa i dels poders públics —així com dels partits polítics, sindicats i altres col·lectius—, a través dels seus gabinets de premsa i comunicació.

19. Establir protocols de deontologia professional, per part del Consell de l'Audiovisual de Catalunya, del Col·legi de Periodistes, d'altres institucions i dels mateixos mitjans de comunicació, sobre algunes temàtiques sensibles que permetin reduir el grau de sensacionalisme i, alhora, reforçar el rigor, la contextualització i el seguiment de la notícia tot oferint diverses veus i lectures. Establir també

algun tipus de coordinació estable i permanent entre el Consell de l'Audiovisual de Catalunya i el Consell Escolar de Catalunya per tal de fer el seguiment de la representació mediàtica de l'educació al país.

20. Procurar que les notícies educatives d'interès cultural, social i pedagògic ocupin l'espai que es mereixen als mitjans de comunicació: més ampli en l'espai i més regular en el temps. I que també es reculli la varietat i complexitat d'aquest món, amb missatges comprensibles i reduint els tecnicismes i l'argot professional però sense caure en la banalització. D'aquí la importància de comptar amb el professorat, individualment i en col·lectius, perquè contribueixi, malgrat que la seva força sigui limitada, a generar noves informacions i enfocaments plurals sobre la vida a les aules.

Bibliografia

ASSOCIACIONS DE VEÏNS (2003). *Comunicar i educar. III Jornades tècniques del Projecte Educatiu de Ciutat*. Barcelona: Institut d'Educació.

ARMENTIA, J. I. i CAMINOS, J. M. (2003). *Fundamentos de periodismo impreso*. Barcelona: Ariel.

BERNSTEIN, B. (1993). *La estructura del discurso pedagógico. Clases, códigos y control. Vol. IV*. Madrid: Morata.

BERRIO, J. i SAPERAS, E. (1992). *Els intel·lectuals i els mitjans de comunicació*. Barcelona: Generalitat de Catalunya.

BÖCKELMANN, F. (1983). *Formación y funciones sociales de la opinión pública*. Barcelona: Gustavo Gili.

BORRAT, H. (1989). *El periódico, actor político*. Barcelona: Gustavo Gili.

BOTELLA, J. (2002). «El debat educatiu en els mitjans de comunicació», a *Liceu, revista d'educació*, núm. 18. p. 8-9.

CARBONELL, J. i TORT, A. (2006). *La educación y su representación en los medios*. Madrid: Morata.

CARDÚS, S. (2008). «L'educació als mitjans de comunicació (2004-2006)», a FERRER, F. i ALBAIGÉS, B. (dirs.) (2008). *L'estat de l'educació a Catalunya. Anuari 2006*. Barcelona: Editorial Mediterrània / Fundació Jaume Bofill. (Polítics; 61)

CONSELL SUPERIOR D'AVALUACIÓ DEL SISTEMA EDUCATIU (CSASE) (2007). *Estudi PISA 2006. Avançament de Resultats. Quaderns d'Avaluació*, 9 (desembre). Barcelona: Generalitat de Catalunya. Departament d'Educació. Consell Superior d'Avaluació del Sistema Educatiu. [En línia] <http://www20.gencat.cat/docs/Educacio/Documents/ARXIUS/quaderns9.pdf>

DEPARTAMENT D'ENSENYAMENT (1994). *L'opinió pública i l'ensenyament a Catalunya*. Barcelona: Editorial Servei de Publicacions. Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya.

DEWEY, J. (2004). *La opinión pública y sus problemas*. Madrid: Morata.

DIJK, T. A. Van (1990). «Las estructuras de la noticia», a *La noticia como discurso: Comprensión, estructura y producción de la información*. Barcelona: Paidós, p. 35-138. (Paidós Comunicació; 41)

DIJK, T. A. Van (1993). «El racismo de la élite», a *Archipiélago*, núm. 14. p. 105-111.

ECHAZARRETA, C. (2004). *Sociedad y reforma educativa: Un análisis de la prensa en Cataluña*. Tesi doctoral presentada a la Universitat de Barcelona, Departament de Teoria i Historia de l'Educació.

ESCOBAR, M. i FERRET, M. (coord.) (2003). *Comunicar i educar. Memòria de les III Jornades Tècniques del Projecte Educatiu de Ciutat*. Barcelona: Institut d'Educació de l'Ajuntament de Barcelona.

FERNÁNDEZ ENGUITA, M. (2006). «Pero... ¿Qué 'querrán'? El estatus del profesorado y el tópico del reconocimiento», a *Cuadernos de Pedagogía*, 353. Barcelona: Praxis.

FERRER, F. i ALBAIGÉS, B. (dirs.) (2008). *L'estat de l'educació a Catalunya. Anuari 2006*. Barcelona: Editorial Mediterrània / Fundació Jaume Bofill. (Polítics; 61)

FONTCUBERTA, M. i altres (1986). *El periodismo escrito*. Barcelona: Mitre.

FORQUIN, J. C. (1989). *École et culture: Le point de vue des sociologues britanniques*. Brussel·les: De Boeck / Universitat de París: Éditions Universitaires.

GENERALITAT DE CATALUNYA. DEPARTAMENT D'EDUCACIÓ (2007). *Bases per a la Llei d'Educació de Catalunya. Una llei de país*. [En línia] http://www.gencat.cat/educacio/llei_educacio/pdf/Llei_edu.pdf

GIRÓ, X. (dir.) (2006). *Immigració i premsa escrita. L'opinió dels diaris sobre la immigració i la cobertura informativa dels conflictes qui hi tenen relació (octubre 1999-juny 2002)*. Barcelona: Fundació Jaume Bofill (Publicacions Digitals; 1).

GIROUX, H. (2003). *La inocencia robada. Juventud, multinacionales y política cultural*. Madrid: Morata.

GOMIS, L. (1991). *Teoría del periodismo. Cómo se forma el presente*. Barcelona: Paidós.

HABERMAS, J. (1994). *Historia y crítica de la opinión pública*. Mèxic: Gustavo Gili.

HAMELINE, D. (1986). *L'éducation, ses images et son propos*. París: ESF.

HERNÁNDEZ, F. i SANCHO, J. (2005). *El clima escolar en los centros de secundaria: Más allá de los tópicos*. Madrid: MEC-CIDE.

LUHMANN, N. (2000). *La realidad de los medios*. Barcelona: Anthropos.

MARCHESI, A. i PÉREZ, E. M. (2004). *La situación profesional de los docentes*. Madrid: CIE-FUHEM/IDEA.

NOELLE-NEUMAN, E. (1985). *La espiral del silencio: Opinión pública: nuestra piel social*. Barcelona: Paidós. (Paidós Comunicació; 62)

PEDRÓ, F. (dir.) (2008). *El professorat de Catalunya*. Barcelona: Editorial Mediterrània / Fundació Jaume Bofill (Polítics; 60).

PLAYÀ, J. (2002) «Educació i mitjans de comunicació, una desconfiança mútua», a PRATS, J. (coord.). *La Secundària a examen*. Barcelona: Proa.

PRICE, V. (1994). *La opinión pública: Esfera pública y comunicación*. Barcelona: Paidós (Paidós Comunicació; 63).

PROST, A. (1990). *Eloge des pédagogues*. París: Éditions du Seuil (Points; 93).

RIVIÈRE, M. (2003). *El malentendido: Cómo nos educan los medios de comunicación*. Barcelona: Icaria.

TEDESCO, J. C. i MORDUCHOWICZ R. (2001). «Opini3n p3blica y educaci3n», a *Cuadernos de Pedagogía*, 320. Barcelona: Praxis.

TORT, A. (1997). *Opinions p3bliques sobre l'educaci3*. Barcelona: CEAC.

WOLTON, D. (1999). *Sobre la comunicaci3n: Una reflexi3n sobre sus luces y sus sombras*. Madrid: Acento.

INFORMES BREUS

- 1 **Les desigualtats educatives a Catalunya: PISA 2003**
Ferran Ferrer (dir.), Gerard Ferrer i José Luis Castel
- 2 **El paper crucial del professorat. Atraure, preparar i mantenir professors de qualitat**
OCDE. Polítiques d'Educació i de Formació
- 3 **El procés de normalització d'estrangers 2005. Balanç i perspectives**
Maria Helena Bedoya Muriel i Eduard Solé Alamarja
- 4 **Itineraris de formació i inserció laboral dels joves a Catalunya**
Rafael Merino i Maribel Garcia
- 5 **Els imams de Catalunya: rols, expectatives i propostes de formació**
Jordi Moreras
- 6 **Sisena hora: una oportunitat o una dificultat per avançar?**
Joaquín Garín, Isabel Sánchez i Jesús Viñas
- 7 **Joves i política**
Núria Valls i Andrea Borison
- 8 **Els sistemes educatius als països d'origen de l'alumnat immigrant. Una aproximació**
Miquel Àngel Alegre, Ricard Benito i Sheila González
- 9 **Els plans educatius d'entorn: debats, balanç i reptes**
Miquel Àngel Alegre i Jordi Collet
- 10 **Formació i professionalització del professorat de secundària a Catalunya**
Gemma Tribó
- 11 **La desafecció política a Catalunya. Una mirada qualitativa**
Ismael Blanco i Pau Mas
- 12 **Històries d'immigració: la comprensió dels patrons de rendiment escolar dels joves immigrants nouvinguts**
Carola Suárez-Orozco i Marcelo Suárez-Orozco
- 13 **L'educació catalana a la premsa**
Jaume Carbonell i Sebarroja i Antoni Tort i Bardolet

Repàs dels temes educatius que han merescut una major atenció de la premsa escrita des de la signatura del Pacte Nacional d'Educació fins a la presentació del document *Bases per a la Llei Catalana d'Educació* i la vaga de professorat del 14 de febrer de 2008. Un període en què les aigües de l'educació catalana han estat especialment mogudes.